

Nr 3 • 1997 • årgång 21 • 40 kr

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

Långt kvar till Buddhas ideal

**Freden dröjer
på Sri Lanka**

Grattis på
50-årsdagen!

Diana, Teresa och jubiléet

□ Den indiska subkontinentens 50-årsjubileum lämnar ett säregt minne efter sig. Två legender skapades när prinsessan **Diana** och Moder **Teresa** gick ur tiden inte långt efter 50-årsdagen av Indiens delning. Den senare kanske en legend redan under sin livstid, fast förankrad i den indiska myllan. Den förra med sina i Väst inte alltför uppmärksammade kontakter såväl med Indien som med Pakistan. Hyllningarna av Diana i den indiska pressen och sorgen bland de många sydasiaterna i England är vittnesbörd nog.

□ Jubiléet hade redan dessförinnan fått den kände vänsterförfattaren **Tariq Ali** att i brittiska *The Guardian* beteckna delningen av Indien som en omätlig tragedi och ett brott. Två miljoner män, kvinnor och barn dog i den etniska rensning under den delning av kontinenten som också blev en delning av Punjab och Bengalen med en gräns på religiös grund. Flyktingtågen kom in på stationerna som rullande likvagnar med döda och lemlästade i högar. "Inget enda minnesmärke i vare sig Indien eller Pakistan märker ut dessa offer. Och de nämns troligen inte alls när man nu firar 50-årsdagen", skriver han.

□ Det etablerade Indien får sin dom av det tonåriga Indien. De välbärgade söker sin framtid utomlands. De andra kräver ändring om de ska ta över detta skrupelfria land som inte förmår befria sig från fattigdom, fördomar, feodalism och fusk. Här några röster ur *India Today*;

□ – Det finns inga goda ledare här och vem är **Gujral**? säger **Malkit**, 15, son till en chaufför i Punjab.

– Det finns inget gott i detta land där alla är giriga, säger **Shantha**, 15, skogvaktardotter från Karnataka.

– Kastgränserna bestämmer allt i vår by. Femtio år efter självständigheten så utövar byarna häromkring oberörbarheten mot de "orena", säger **Nikesh**, 14, från Bhopal. Dom tvättar sina golv och köksredskap om en lågkastig råkar komma förbi och röra vid grejerna.

– Fick jag bestämma skulle jag skjuta de korrupta, säger **Palak**, 11, dotter till en spritfabrikör i Madhya Pradesh.

– Jag skulle stoppa skogsskövlingen. Och sända tecknat på TV dygnet runt, säger **Kartikeya**, 8, lärarson i Hyderabad.

Thomas Bibin

INNEHÅLL I NR 3/97:

Långt kvar till fred på Sri Lanka	3
Nyanserad bok om öns blodiga maktkamp 7	
Kvinnlig polis utmanar makthavarna	8
Nepals långa väg till verklig demokrati	11
Dubbla känslor under 50-årsjubiléet	12
Vad händer efter firandet?	14
Ajit Roy om ett historiskt presidentval	16
Örtkosmetikans okrönte drottning	18

Talibanernas dubbelmoral kring droger ..22	
"Sker ingen förbättring lämnar vi Afghanistan"	
– hot från hjälporganisationerna	22
"En klassiker inom reselitteraturen"	24
Miljögrupp kämpar för TamilNadus träd ..26	
Inte mycket att fira i Pakistan	28
Urdupoeten som skrämde politikerna30	
Uppmärksammat 50-årsfirande.....	33
Notiser	34

På omslaget: *Buddhistmunk. Vänligheten är en del av den singalesiska folksjälens. Men singaleserna ska enligt sägnerna också försvara ön mot andra religioner än buddhismen. Foto: OLLE MELKERHED*

sydasien

Postadress: Box 1142, 221 05 Lund
Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: info@sydasien.m.se
Hemsida: <http://www.sydasien.m.se>

– Observera ny adress

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tidskriftsredaktör: Lars Eklund
Redaktion: Lars Eklund, Katarina Sandström Blyme, Tomas Bibin, Stig Hansén
Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1997
Register: Progek, Göteborg, 031-24 34 40
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 160 kr. Prenumeration för institutioner och bibliotek 200 kr. Övriga Norden (B-post) 240 kr, övriga Europa (B-

post) 275 kr, utom-Europa (A-post) 310 kr.
Lösnummerpris: 40 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Nästa nummer utkommer i december. Artiklar och debattinlägg välkomnas till adress ovan.
Manusstopp: 10 november 1997

Lokala redaktionskommittéer:
Stockholm: Zac o' Yeah, Körsbärsvägen 9, 9 tr, 114 23 Stockholm, 08-612 68 48.
Göteborg: Thomas Bibin, Sjömansgatan 7, 413 15 Göteborg, 031-775 02 01
Skåne: Staffan Lindberg, Möllevångsvägen 27, 222 40 Lund, 046-222 34 08.
Köpenhamn: Stig Toft Madsen, Strandgade 92, DK-1401 København K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

...en utmärkt och mycket populär restaurang i Mumbai: **Mahesh Lunch Home**, (B Cawasji Patel Street (tvärgata till Sir P M Road) i stadsdelen Fort. Bakom den anonyma entrén döljer sig utmärkta mangaloreanska fisk- och skaldjursrätter. Även annan mat finns, till exempel nordindiska kycklingrätter, men det är fiskrätterna som gjort stället berömt över hela Indien.

...ett annat trevligt matställe, **Britannia & Co**, enkelt men med utmärkt parsi- och iranikrubb. Restaurangen, som ligger på 11 Sprout Road, Ballard Pier, är anonym och okänd bland turister men sedan 75 år tillbaka en favorit bland Mumbais journalister och författare. Ställets iranian berry pullao rekommenderas varmt. Endast öppet för lunch kl 11-15.30.

...**Fountainhead**, en bra bokhandel i Bangalore där ibland kända indiska författare som Arundhati Roy signerar böcker. Adressen är 41 Lavelle Road. För den som söker efter feministisk litteratur är **Streelekha "A Feminist Book Place"** i samma stad ett bra tips. Adress: No 15/55, 1st Floor, Cambridge Road, Bangalore-560 008.

... indisk litteratur även i Sverige, trots att det inte finns gott om den. Bor man i Stockholm går det att låna böcker på **Indiska ambassaden** (08-10 70 08). Där finns bibliotek med i huvudsak litteratur på engelska. Förutom referenslitteratur om Indien finns även ett antal skönlitterära titlar. Ett annat tips som kommit till under tecknads kännedom är Svenska Akademiens Nobelbibliotek (08-10 65 17) på Källargränd 4. Vanligtvis öppet kl 10-15.

Zac O'Yeah

SYDASIEN – nu ännu närmare dig!

En sprillans ny hemsida väntar den som surfar fram till:

<http://www.sydasien.m.se>.

Här finns bland annat landinformation med intressanta länkar som till exempel aktuella politiska förhållanden.

Här finns också ett digert artikelregister från samtliga tjugo års tidningar. Gamla nummer kan beställas om dessa finns kvar.

Har du synpunkter på hemsidan? Hör i så fall av dig till sidans anslags-tavla!

Trött på kriget. Ett monument över stupade soldater från staden Matara vid Sri Lankas sydspets. Fyra sidor är fyllda med namn, fyra sidor är tomma. De platserna lär fyllas med namn så länge det är dyrare att åstadkomma fred än att stoppa kriget.

Sri Lanka inte tillräckligt krigstrött

Freden för dyr att uppnå

Det är nationell helgdag i Sri Lanka och singalesiska buddhister vallfärdar till ett tempel i staden Kandy. I staden i bergstrakterna finns en av Buddhas tänder bevarad i Dalada Maligawa,

Tandens tempel. Vägspärrarna är många och överallt står soldater med skarpladdade automatvapen. Vid vägspärren närmast templet står Jaylath, som är polis och i 30-årsåldern. Hans händer skakar och han fladdrar med blicken – kriget har satt sina spår.

– I sju år var jag i armén och krigade uppe i norr, men nu tjänstgör jag hos polisen.

En vanlig dag dör ungefär 100 människor i inbördeskriget i Sri Lanka. Ändå är det ett bortglömt krig i internationella medier.

Konflikten mellan singaleser och tamiler har mång-

Det är säkrare, vilket är bra nu när jag har gift mig, säger Jaylath.

Tandens tempel är välbevakat, eftersom det är tänkbart att gerillan (*Liberation Tigers of Tamil Eelam, LTTE*) skulle vilja spränga det i luften. Tigrarna, som gerillan vanligtvis kallas, har utfört flera allvarliga bombdåd de senaste åren, främst i huvudstaden Colombo. Oron för nya attentat är

tusenåriga rötter. Men det är fel att säga att kriget bara handlar om religion eller rasmotsättningar.

Kriget har blivit ett maskineri som det inte tycks gå att få stopp på.

stor och Sri Lanka har blivit ett kontrollsamhälle.

Jaylath och kollegorna i polisen, armén och militärpolisen har extra mycket att göra en sådan här dag när det är tusentals människor i rörelse runt templet.

Bilförare måste visa upp identitetshandlingar vid vägspärren. Tamiler har all anledning att känna fruktan även om de, som de flesta, inte har något som helst samre med gerillan. Misstänksamheten mot unga tamilska män är stor.

Santha är tamil och säljer biljetter till en

VÄND!

FORTS.

singalesisk folkdans. Han säger sig tillhöra en förtryckt minoritet.

– De säger att vi lever i ett fritt samhälle, men det gör vi inte. Ideligen blir vi tamiler intagna på förhör och ständigt är det frågor, frågor, frågor. En del blir miss-handlade, andra torterade. Tamiler kan försvinna spårlöst efter att ha blivit intagna på förhör, säger han och ser sig oroligt omkring.

Det är farligt för tamiler att berätta om sin livssituation på Sri Lanka. Sanningen är inte smickrande för regeringen och därför bör den inte uttalas. Att hävda att regeringen bryter mot de mänskliga rättigheterna är ett av de värsta brott en lankes kan göra sig skyldig till.

Buddhismen är en stark maktfaktor på Sri Lanka. När viktiga beslut ska fattas i parlamentet krävs godkännanden av högt uppsatta buddhistmunkar. De har sagt att regeringen borde vänta med att försöka nå en politisk lösning tills gerillan har besegrats militärt. Det är den vägen regeringen har valt att följa och inget tyder på att den kommer att ändra ståndpunkt. President **Chandrika Bandaranaike Kumaratunga** sa nyligen i regeringskontrollerade morgontidningen *Daily News* att "vi har inget annat val än att bekämpa den här gruppen med militära medel".

– Det är olagligt att förespråka en separat tamilsk stat, säger utrikesministeriets presstalesman **Ravinatha Ariyasinghe**, och frågar irriterat om det verkligen är tillåtet att tala för en uppdelning av Sverige.

Regeringen vill inte ha hjälp med medling. Ingen får blanda sig i "landets inre angelägenheter". Men omvärlden påverkas av den rådande situationen – människor fruktar för sina liv och de som kan flyr från landet.

– Vi är inte intresserade av att få någon hjälp utifrån. Det här är ett internt problem som vi vill lösa själva, säger Ariyasinghe.

Tigrarna tänker inte ge upp förrän tamilerna får självstyre. Regeringen vill inte emotse det kravet, utan försöker i stället utplåna gerillan. Landet befinner sig i ett moment 22. Det har gått fjorton år av våld och vedergällning utan att en lösning har varit nära. Under vapenvilan 1994, när drömmar om fred fanns, passade gerillan och armén på att beväpna sig. Vapenvilan bröts och kriget fortsatte med ny kraft.

Tigerledaren **Prabhakaran** förfogar enligt neutrala bedömare över en armé på drygt 10 000 soldater och har såväl artilleri som sjöstridskrafter.

I de södra delarna bor nästan bara singaleser och de är oftast mer nyfikna på nyheter om cricket än nyheter om striderna i norr.

– LTTE slåss för tamilernas demokratiska rättigheter på ön, säger **Anton Raja**, Tigrarnas talesman i London.

Gerillan vill låta en tredje part medla i konflikten, men så länge regeringen fortsätter att hävda att kriget är ett internt problem är det svårt för andra länder att ingripa.

– Regeringen vill så långt som möjligt försöka slå ut den tamilska befolkningen i norr och öster. De attackerar medvetet tamilska byar med artilleri och flygbombning, säger Anton Raja.

"Den säkra vägen"

Regeringstruppernas pågående operation kallas *Jaya Sikuru*, vilket är singalesiska och betyder den säkra segern. Syftet är att erövra den viktiga landvägen från staden Vavuniya till Jaffnahalvön i norr, samt att åsamka gerillan stora förluster. Tigrarna benämner sin motoffensiv "Do or die".

Det som pågår är ett krig mellan två arméer. Trots att det är den pågående väpnade konflikten i världen som kräver flest döds-offer, väljer myndigheterna att kalla kriget terroristbekämpning. Man räknar med 130 000 döda sedan 1983 fram till idag.

I Vavuniya hörs mullret från artilleristriderna någon mil bort. Norr om Vavuniya går en gräns, en tre kilometer bred landremsa, ett ingemansland. Området norr om detta ingenmansland har tidigare kontrollerats av Tigrarna, men här gör nu regeringsstyrkorna framryckningar.

Varje kilometer har ett högt pris i människoliv. Dödssiffrorna är ofta över 100 människor om dagen. Arméns led tunnas ut och i ett försök att rekrytera fler soldater har regeringen utlovat amnesti för desertörer om de rättar in sig i leden igen.

Många dödsoffer är civila tamiler. Tigerattacker mot regeringstrupper innebär alltid repressalier som drabbar civila tamiler. Somliga dör av kulor från automatvapen eller när civila byar flygbombas eller beskjuts av artilleri. Många dör också av obehandlade sjukdomar, och självmord är vanliga.

Över en halv miljon människor befinner sig på flykt i Sri Lanka. De har tvingats fly från sina hem, bort från kriget till säkrare platser. Merparten av flyktingarna är tamiler, eftersom striderna rasar i de norra och östra delarna där det bor nästan uteslutande tamiler.

De enda utläningar som tillåts besöka de krigshärjade områdena är Röda korsets hjälparbetare.

– Det här är ett bortglömt krig i internationella medier, konstaterar schweizaren **Gerard Petriguinet**, som är chef för Röda korsets delegation på ön.

Efter 14 år av krig har nyhetsvärdet avmattats, samtidigt har regeringen framgångsrikt lyckats hålla journalister borta från krigsdrabbade områden. Mörkläggningen är tydlig. Statsvetare kallar det som pågår i Sri Lanka etnisk rensning. Andelen tamiler har minskat från 30 procent 1950 till 17 procent 1997.

Doktor **Neelan Tiruchelvam**, som är chef för ett internationellt center för etniska studier och politiker för Tamilska förenade befrielsefronten, är mycket kritisk till att journalister inte tillåts åka till de krigsdrabbade områdena.

Helgdag. Buddhisterna vällärdar till Dalada Maligawa, ett välbevakat tempel i staden Kandy, där en av Buddhas tändar finns bevarad.

– Andra konflikter kan ses på TV, men ingen får se fasorna i kriget på Sri Lanka. Situationen är mycket allvarlig uppe i norr. Överallt råder stor brist på läkare och medicin och civilbefolkningen drabbas hårt. Det som händer i landet är mycket tragiskt, säger Tiruchelvam.

I de norra och östra delarna är befolkningen märkt av kriget på ett helt annat sätt än människorna i de sydvästra delarna. Det finns tamilska barn som har fötts och vuxit upp i flyktingläger utan att ha sett en singales. De fruktar för det okända och våldet föder nytt våld. Många har mist sina anhöriga och vill hämnas.

Gerillasoldaterna kommer ofta från de lägre hinduiska kasterna. De ser deltagandet i kriget som en möjlighet att göra något

betydelsefullt. Det anses ärofyllt att dö martyrdöden. Gerillasoldaterna bär alltid en cyankaliumkapsel i en kedja runt halsen – de dör hellre av egen hand än riskerar att tillfångatas.

Den allmänna uppfattningen är att gerillasoldaterna är mer motiverade än regeringssoldaterna.

I de södra delarna bor nästan bara singaleser och de märker inte särskilt mycket av kriget. De är oftast mer nyfikna på nyheter om nationalsporten cricket än nyheter om striderna uppe i norr.

Familjens ekonomi bättre

Jordbrukarfamiljen **Kusumalathas** vardagsbekymmer handlar om att vattnet sinar i brunnen och att vildsvin förstör odlingar-

na. Det som oroar fru Kusumalatha mest är att barnen ska bli sjuka och att hon inte ska ha råd att köpa medicin. Eller att vilda elefanter ska ta sig igenom viltstängslet vid djungeln.

Kriget bekymrar henne inte nämnvärt. I den här delen av landet förekommer inga strider.

Äldste sonen har nyligen tagit värvning i armén, men hon vill inte säga om hon är orolig, i stället betonar hon att familjens ekonomi blivit betydligt bättre.

– På permissionerna kommer han hem i uniform. Han ger oss alltid pengar. Jag är mycket stolt över honom, säger fru Kusumalatha.

FORTS.

På frågan om det inte vore bäst för alla om tamilerna fick en egen stat svarar hon, som många singaleser, att ön är för liten för att delas.

Pastor **Prince Deravanandan** jobbar på Kommissionen för rättvisa och fred. Han hävdar att ett beroende av kriget håller på att växa fram bland de fattiga. Det är oftast 18-20-åriga pojkar från fattiga familjer som låter sig värvas till armén. Där får de uniform, mat och husrum samt en hyfsad månadslön. Alternativet är ofta arbetslöshet.

– Det här är den fattige mannens krig. Han krigar för att få bröd, säger Deravanandan.

Det är att göra det för enkelt att säga att kriget handlar enbart om etniska motsättningar. Inbördeskriget har blivit en maskin som inte går att stoppa. Att åstadkomma fred skulle bli dyrare än att hålla kriget igång och för många är kriget en möjlighet att tjäna pengar.

De internationella kopplingarna får heller inte underskattas. Vissa länder stöder av politiska skäl de stridande parterna. Vapenhandlarna ser helst att kriget fortsätter.

Kriget slukade förra året mellan 20 och 30 procent av den totala statsbudgeten, 700 miljoner dollar – lika mycket som omvärldens sammanlagda bistånd till Sri Lanka.

Först fred – sedan bistånd

– Biståndsgivarna borde ställa ultimatum till regeringen: Först fred, sedan pengar, säger Deravanandan.

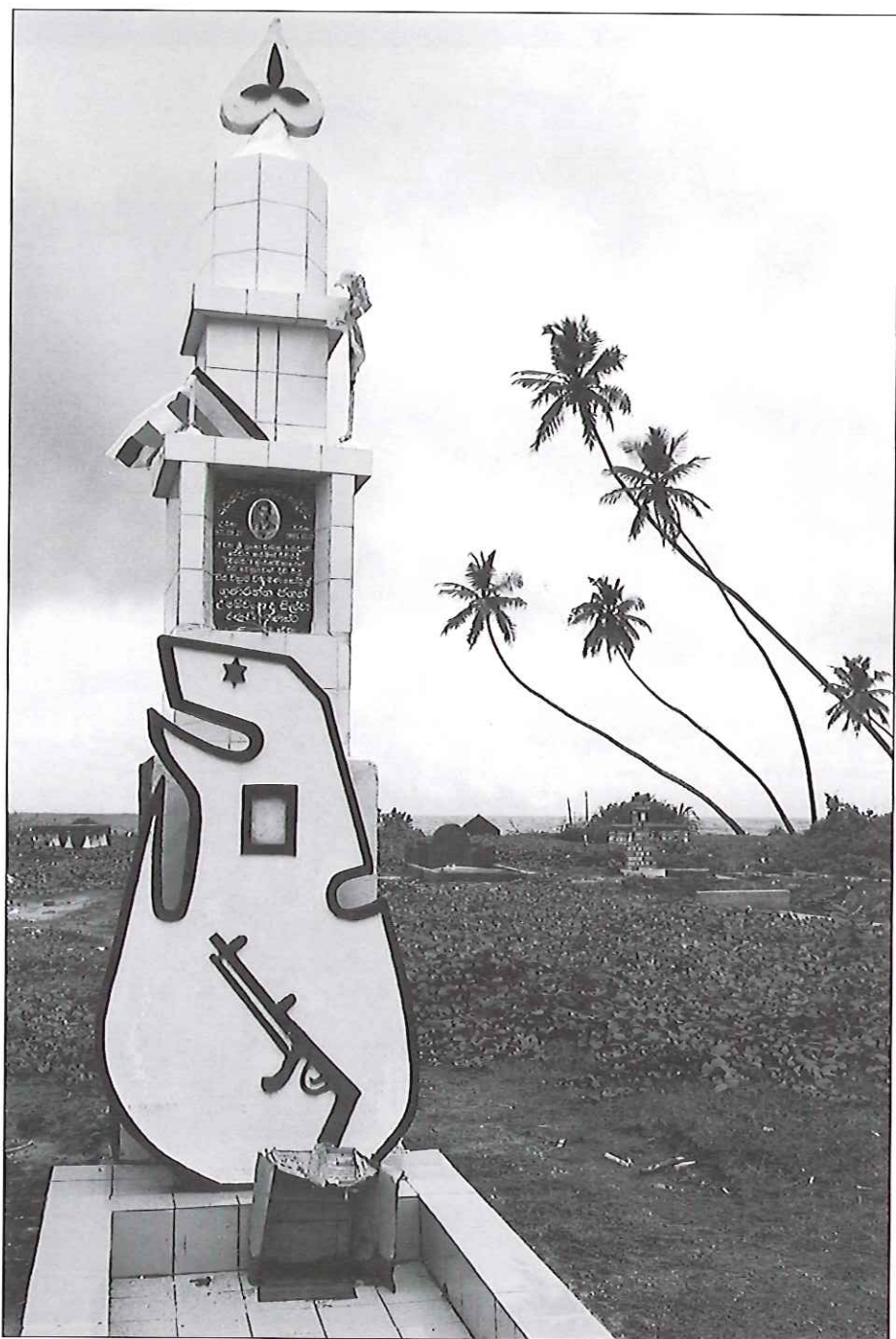
Han sätter sitt hopp till medlemsländerna i FNs säkerhetsråd. Enda metoden att nå fred, tror han är att någon tvingar parterna till eldupphör. Utsikterna till en sådan lösning förefaller dock minimala.

– Sri Lanka har varken olja eller pengar. Därför är inte FN intresserat av att hjälpa. Det spelar ingen roll att det dör hundratals människor om dagen.

Deravanandan har framfört kritik till FN för oviljan att engagera sig i arbetet för en fredlig lösning på konflikten.

– Det behövs en tredje makt som kan medla. Det enda som kan få ett slut på konflikten är en politisk uppgörelse. Och båda parter måste kompromissa, annars kommer det aldrig att bli en varaktig fred.

En dag läser jag i Daily News att polisen stoppat ett offentligt möte för fred som pastor Deravanandan anordnat. Mötet sades vara regeringsfientligt.

En marinsoldats grav. Sri Lanka och dess invånare präglas av inbördeskriget som har pågått i fjorton år. Minst 130 000 har dött i kriget.

Striderna fortsätter och i huvudstaden Colombo ser man krigets kretslopp. Där står bussar, fullastade med unga rekryter. Där finns soldater som väntar på att köras till fronten. Cirkeln sluts när transportplanen med skadade och döda från slagfältet i norr landar på Ratmalana-flygplatsen i stadens utkant. Om nätterna hörs oavbrutet ljudet från ambulanserna, som fyller sta-

dens sjukhus med krigsskadade. På begravningsplatserna råder febril aktivitet och andelen soldatgravar ökar markant.

Med affischer och TV-reklam lockas fler unga män att ta värvning.

Text: Johan Mikaelsson
Foto: Olle Melkerhed

Fakta om Socialistiska demokratiska republiken Sri Lanka.

President: Chandrika Bandaranaike Kumaratunga.

Befolkning: 18 miljoner.

Folkslag: singaleser 75 %, tami-

ler 17 %, muslimer 7 %, övriga 1%.

Språk: singalesiska, tamil, engelska.

Kolonialmakter: Portugal 1505-1658, Nederländerna 1658-1796, Storbritannien 1796-1948.

Näringsliv: Turism. Export av te, gummi, ädelstenar och kokosnötter.

Bakgrund: I slutet av juli 1983 sprängde Tigrarna i en hämndaktion ett militärfordon och 13 soldater dödade. Detta sågs vara orsaken till

att singalesiska gäng startade anti-tamilska upplöpp. Även polisen och armén var inblandade. Sedan dess råder krigstillstånd. Så länge kolonialmakter härskade på ön hölls motsättningarna i schack. Tidigare hade

Sri Lankas mördade ledare

RAJIVA WIJESINHA: Civil Strife in Sri Lanka. The UNP government 1989-94

McCallum Books

De senaste åren har betytt en brutal kalhuggning av Sri Lankas politiska ledarskap. Omslaget till **Rajiva Wijesinhas** senaste bok pryds av bilden av ett nästan nerbrunnet ljus och av tre mansansikten. Tre män, tre mördade politiker, står i centrum i denna krönika över maktspelet i Sri Lanka under åren 1989-94. Alla tre representerade det dåvarande regeringspartiet *United National Party (UNP)*. Detta under en tid då deras land upplevde ett inferno av inbördeskrig i norr såväl som i söder, flyktningvågor, terror, intriger och mord. Ingen av dem var utan ansvar för det som hände. Samtidigt representerade, märkligt nog, var och en av dem också hopp och möjligheter.

1989 tvingades den gamle auktoritära **Junius Jayewardene** träda tillbaka som president. Han efterträddes i och med nästa val av **Ranasinghe Premadasa**. Mot denne revolterade i sin tur två missnöjda partikamrater och förutvarande ministrar - **Lalith Athulathmudali** och **Gamini Dissanayake**. När dessa misslyckades med att fälla **Premadasa** genom misstroendevotum i parlamentet, bildade de tillsammans *Democratic United National Front (DUNF)*. Därefter började maktkampen skörda offer. Ibland vet man vem mördaren representerade, ibland inte. I april 1993 sköts **Athulathmudali** ihjäl vid ett politiskt möte, och bara några veckor senare körde en bombbeväpnad cyklist rakt in i ett förstamajtåg som leddes av **Premadasa**. I oktober året därefter dödades så en annan bomb **Dissanayake** som just valtalat - för UNP, det parti som han lämnat men hunnit återvända till som något av en ny ledare.

Hänsynslöst maktspel

Rajiva Wijesinha har själv varit politiskt aktiv inom det lilla liberala partiet och gav 1991 ut en bok om demokratins förfall under **Jayewardenes** år vid makten. **Wijesinha** är emellertid främst känd som skönlitterär författare. Förvisso är det skillnad på den bitande satiren och det makabra innehållet i hans politiska romaner *Acts of faith* (1985) och *Days of despair* (1989) - och

det dämpade, sakliga tonfallet i *Civil strife of Sri Lanka*. Men författarens fascination - och sorg - inför det hänsynslösa, svåröverskådliga maktspelet har böckerna onekligen gemensamt. Likaså får hans människointresse honom i båda fallen att vara nyanserad i sina omdömen.

Det förekommer i *Civil strife in Sri Lanka* många exempel på korruption bland politikerna och än fler exempel på principlöshet, ideologiska helomvändningar och oheliga allianser. Som läsare förvånas man snart inte över någonting. Det styrande partiet utvecklades redan under **Jayewardenes** tid till något av en privilegierad klass; **Wijesinha** uppger att av 1993 års 125 UNP-parlamentariker hade inte mindre än 92 befattningar vid något ministerium. Samtidigt skriver han uppskattande bl a om **Premadasas** utlokalisering av småindustrier till försummade provinser, och han har blick för vilka skickliga och handlingskraftiga politiker som gick förlorade i **Athulathmudali** och **Dissanayake**. Om den maktthungrige **Jayewardene** har han föga gott att säga och **D B Wijetunga**, **Premadasas** efterträdare, framtonar mest som en gapig rasist.

De politiska revolterna mot **Jayewardene** och **Premadasa** innebar, menar

Wijesinha, något av ett demokratiskt livstecken. Det tidigare så monolitiska och väl-disciplinerade UNP-blocket sprängdes av sina inre motsättningar. Men den hänsynslösa maktkampen och morderna betydde också en katastrofal utarmning. Mot slutet av sin bok pekar **Wijesinha** att det idag överhuvud saknas politiker av rang i Sri Lanka.

Hot om revolution

UNP är numera i opposition och det rivaliserande *People's Alliance (PA)* vid makten, med **Chandrika Kumaratunga** som president. Inbördeskriget pågår fortfarande och makten tycks ta sig samma ton oavsett vem som innehar den. I en ledare i det första januarinumret av *Lanka Guardian* (nr. 16) läser jag om hur **Chandrika Kumaratunga** rasar mot det proportionella valsystemet för att det hindrar henne från att få absolut majoritet i parlamentet... "En konstitution som går emot massornas önsningar är bara en papperslapp för oss" - **Kumaratunga** hotar nu med "konstitutionell revolution".

Anders Sjöbohm

Fotnot: Adressen till **McCallum Books** är 299 Union Place, Colombo 2, Sri Lanka.

FOTO: OLLE MELKERHED

"Den fattige mannens krig." Merparten av soldaterna i armén kommer från den fattiga befolkningen på landsbygden. Soldatfamiljer är ofta beroende av löner från armén.

alltid funnits flera kungariken på Sri Lanka, två singalesiska i söder och ett tamilskt i norr, men när Storbritannien lämnade över makten till öbefolkningen 1948 bestämdes att ön skulle enas. Utvecklingen gick

därefter mot en etnisk stat. Förklaringen är enkel. Majoriteten av befolkningen är singaleser, vilka röstar på singalesiska partier, som ser till det bästa för sitt eget folk. Villkoren försämrades för tamilerna

och när regeringen 1973 införde singalesiska som enda officiella språk växte missnöjet. Tamilerna var välutbildade och hade höga befattningar i den offentliga förvaltningen, men när det krävdes att de skulle ta

la och skriva singalesiska förlorade de sina jobb. Den politiska kampen för en separat tamilsk stat var frukillös och militanta grupper fick fötäste, den starkaste av dessa var Tigrarna.

Kiran – en utmaning mot manssamhället

Kiran Bedi, Indiens första kvinnliga polisbefäl, har en förmåga att skapa rubriker och kontroverser runt sin person.

Med stort mod och energi kämpar hon för att förnya det indiska polis- och juristväsendet.

Många har försökt tysta henne men för unga indiska kvinnor är hon en viktig förebild.

Kiran Bedi, Indiens första kvinnliga polisbefäl, tycker om att jobba extra. Hon arbetar hårt för att förändra den indiska poliskåren. Hon är New Delhis nästa högsta polisbefäl.

Kiran Bedi hälsar med ett bestämt handslag, inte med hoppresade handflator och sänkt huvud som det enligt indisk tradition anses lämpligt att indiska kvinnor presenterar sig på. Hon möter mig med en fast blick, ögonkontakt som säger att hon vet vad hon vill och bestämt sig för att lyckas med det hon satt som mål.

Hon har en kort frisyr, helt enkelt för att det är praktiskt. I sin ungdom spelade hon tennis med håret uppsatt i flätor. Men hon blev trött på att flera gånger om dagen tvätta håret och vänta på att det skulle torka. En dag, endast 16 år gammal, gick hon till en herrfrisering och klippte resolut av det till en sportig, kort frisyr. Hon kallar det själv för "boycut" och har haft den sedan dess. Det var ett vågat beslut eftersom mycket av kvinnligheten anses ligga i håret som skall svalla ned över korsryggen.

Det är första dagen på polis-högkvarteret i huvudstaden efter två års bortavaro då hon skrivit en bok om sina erfarenheter från Asiens största fängelse: Tihar i New Delhi. Telefonen ringer kontinuerligt. Hon har lagt en handduk på skrivbordets glasskiva för att skydda sig mot den kyliga morgonluften. En värmefläkt på golvet hjälper föga att värma upp det stora kontoret som verkar litet för stort för detta befäl på 150 centimeter. Men inget kan vara mera fel. Utan problem fyller hennes auktoritet upp hela rummet. Hon är det näst högsta polisbefälet i Delhi och

den mest kända av alla poliser i Indien. Hennes beundrare skulle också vilja tillägga den bästa polisen. Hennes fiender – för hon har många – har naturligtvis en helt annan uppfattning.

Det finns många mörkermän som är oroliga över hennes framfart att förändra den indiska poliskåren, känd för att vara korrumpierad och utan något större förtroende bland allmänheten. Många poliser vill behålla det gamla, vill utnyttja sin makt, bevara sina privilegier, fortsätta att suga pengar ur allmänheten.

– Jag accepterar inte status quo. Anledningen till att jag sökte mig till polisen var att jag ville förändra, skapa rättvisa. Jag har varit så sedan tonåren, arbetat för förändringar, för förbättringar, säger Kiran Bedi.

Kramad av moder Teresa

Hon är för rent spel. Kvinnor vänder sig till henne för att få upprättelse. **Moder Teresa** kramade om henne en extra gång vid ett möte, för hon kände att här fanns en kvinna med medkänsla.

Kiran Bedi har alltid ansett att polisens arbete inte enbart är att sätta fast brottslingar, utan också att förebygga brott och rehabilitera de som gjort snedsteg.

– Jag ger aldrig upp att förändra poliskåren inifrån, för det är den stora utmaningen.

Hon har fått sina törnen under sin karriär inom polisen. Det finns många som känner att de skulle förlora på en förändring, att deras makt skulle erodera. Därför måste hon kämpa mot stora drakar som intrigerar i mörkret.

– Man måste vara stark för att stå emot systemet. Man det vore svårare för mig att ge upp. Det skulle skada min person.

Hennes styrka kommer från en ovanlig uppfostran. Fadern var en känslig ung man som stördes av hur kvinnor behandlades och hade en underordnad roll i samhället. Män var för sport och aktivitet, kvinnor för hushåll, tårar och gräl, män för högre utbildning och kvinnor för grundskola, kvinnor för börd och män för att föra arvet vidare, kvinnor för offer och män för äventyr. Kiran Bedis föräldrar var annorlunda. De uppfostrade sina fyra döttrar till självständiga individer som skulle ta ansvar för sina liv utan sociala bojor.

Deras andra dotter döpte de till Kiran, som betyder stråle på hindi. Kirans systrar är läkare, jurist och konstnär.

– En del av den indiska kulturen säger att kvinnor skall stanna i hemmet. Det är inte acceptabelt för mig. För mig skall kvinnan ha lika stor möjlighet att utvecklas i samhället.

1972 gifte sig Kiran Bedi med ingenjören **Brij Bedi**. Giftermälet var en enkel ceremoni och en av de få tillfällen som hon bar sari. Samma år började hon på polis-högskolan och vann Asian Games i tennis.

Ödet och arbetet har gjort att de inte le-

ver tillsammans utan nöjer sig med ett förhållande på distans. Polisyrket har tagit henne till skilda hörn av Indien och maken har stannat kvar i Punjab där hans fabrik ligger. Även i dag lever de skilda åt, maken i Punjab och Kiran Bedi i Delhi. Det har en dotter tillsammans som bor hos Kiran Bedi. Det är ett medvetet val att bara ha ett barn. På den magra polislönen hade hon bara råd att uppfostra ett barn.

– Jag ser efter mig själv, begär inga pengar från min make. Det skulle inte vara bra för mitt självförtroende om han skickade pengar till mig. Naturligtvis betalar han för vår dotters utbildning.

Kiran Bedi första uppdrag som polisbefäl var att bevaka parlamentsområdet i New Delhi där det ofta förekommer demonstrationer. Vid ett tillfälle försvarade hon sig ensam mot svärdsviftande militanta sikher enbart med en batong. De andra poliserna hade flytt. Pressen gav henne efter denna händelse namnet Danda Bedi (Batong Bedi).

Nästa uppdrag var att patrullera i ett distrikt i norra Delhi som var notoriskt för sitt hembränneri. Hon stoppade verksamheten, vilket ledde till att 15 000 hembrännare gick ut på gatan och demonstrerade. Men hon lyckades vinna deras förtroende genom att erbjuda rehabilitering och alternativa jobb. Det är denna handlingskraft som gjort Kiran Bedi så populär, att bakom konflikter se orsakerna och göra någonting åt dem.

Störst uppmärksamhet fick hon som ansvarig för Delhis kaotiska trafik. Hon införde en ny metod att hålla gatorna fria från felparkerade bilar som stoppade trafiken.

Jag ger aldrig upp att förändra poliskåren inifrån, det är den stora utmaningen.

Hon anlät en bärgningsbil som transporterade bort de bilar som var felparkerade – och hon brydde sig inte om att en och annan VIP-bil bogserades bort. Vid ett tillfälle fördes en av dåvarande premiärministern **Indira Gandhis** bilar bort. Det var då hon fick namnet Crane Bedi (Kran Bedi).

Hon arbetar för att lagen skall respekteras av alla. Men män med makt blev upprörda över att lagen även skulle gälla dem. Den oskrivna reglerna inom polisen och byråkratin i Indien är att tjäna din överordnade och du kommer att få fördelar.

Intresserad av de maktlösa

– Jag är uppfostrad med att människor skall behandlas lika. De som behöver hjälp skall man stödja, inte de som redan har makt. Jag är mera intresserad av de maktlösa än de mäktiga.

Utlokaliserad till Goa – efter att för

många VIP-bilar hade blivit borttransporterade – öppnade hon egenhändigt en bro som stått klar i en månad, men som inte öppnats därför att byråkraterna väntade på att en hög dignitär från Delhi skulle inviga bron. Kiran Bedi tog resolut och flyttade på de cementblock som spärrade av uppfarten till bron och körde över med sin jeep. Bron blev på så vis inofficiellt invigd. Folket älskade henne för detta tilltag.

Kiran Bedi har ofta anklagats för att vara överambitiös, för ivrig i att reformera poliskåren och hennes framfart har gjort att hon trampat på många ömma tår.

Den allvarligaste incidenten i hennes karriär var konflikten med New Delhis juristkår 1988. Kontroversen började då en polis arresterade en advokat som snattat ur en students handväska. Advokaten fördes i handbojor till Kiran Bedis kontor. I samma byggnad hade advokaterna sina kontor. De kände igen sin kollega, blev upprörda och krävde att han skulle släppas. Kiran Bedi vägrade. Juristerna startade en kampanj för att få henne avsatt. De hungerstrejkade och försökte storma hennes kontor. Juristen som på bar gärning gripits då han stal pengar ur studentens handväska blev aldrig åtalad.

Det var en kamp mellan en ensam kvinna mot en välorganiserad, inflytelserik grupp i samhället. Konflikten ledde till en långdragen juridisk process där både juristerna och Kiran Bedi fick en reprimand.

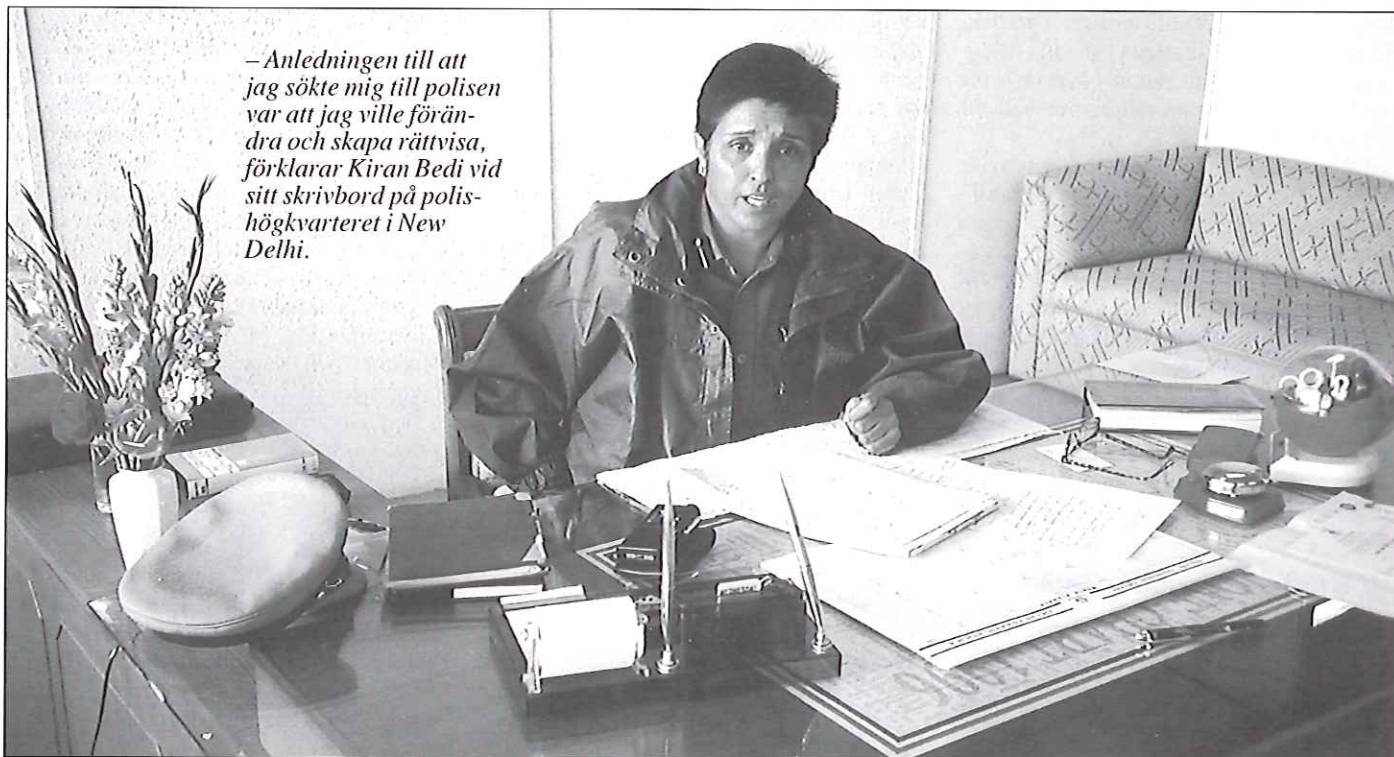
– Mitt förhållande med juristerna är nu gott. Gammalt groll är nu historia, säger Kiran Bedi med ett leende.

För att bli av med denna besvärliga person beslutade polisledningen att placera

hennes som fängelsedirektör för Tihar., Asiens största fängelse. Posteringen stod inte högt i kurs bland poliserna. Det var en dumpningsplats, ett sätt att bli av med en missbehaglig person. Men Kiran Bedi såg det som en utmaning att förverkliga sina idéer om rehabilitering och förebyggande av brott.

Tihar var byggt för 2 500 fångar, men där fanns nu 9 200. Fängelset var stängt för insyn därför att internerna behandlades som djur. Förhållandena beskrevs som helvetet på jorden; dålig mat, inga fungerande toaletter, övergrepp, trakasseringar, korruption. Kriminaliteten inom fängelsemurarna var utbredd. Fångvaktarna ansåg att alla interner var tjuvar och kriminella och att de skulle behandlas därefter. Deras uppgift var att skapa en så obehaglig och inhu-

VÄND!

– Anledningen till att jag sökte mig till polisen var att jag ville förändra och skapa rättvisa, förklarar Kiran Bedi vid sitt skrivbord på polis-högkvarteret i New Delhi.

FORTS.

man stämning som möjligt. Kiran Bedi ändrade på allt detta. Hon startade skolor – de flesta internerna var analfabeter – öppnade sjukstugor, stoppade korruptionen och tillät fängslade par att bo ihop. Sopberget som tidigare spred infektioner förvandlades till en komposthög som sedan såldes som blomjord.

Men den största förändringen var att hon som fängelsedirektör var tillgänglig. Hon talade med fångarna, rörde sig bland dem. Tidigare hade internerna låsts in då fängelsedirektören kom på besök.

Det krävs styrka och mod att ändra på det indiska systemet och människornas inställning. Det var humanismen som förändrade Tihar. Fångarna hade blivit människor. De var inte längre rädda. Larmet gick inte en enda gång under tiden som Kiran Bedi var fängelsedirektör. Tidigare gick larmet fyra gånger per dag på grund av bråk mellan fångar.

Kiran Bedis humanism och karismatiska ledarstil skapade en öppen och ärlig atmosfär. Hon fick de tusen fängsvaktarna med sig på förändringen, för utan dem ingen förändring. Och internerna uppskattade henne därför att hon visade dem med respekt och behandlade dem som människor.

– Ju öppnare miljö, desto hälsosammare. Du har inget att dölja när folk litar på dig och tillit ger dig lojalitet.

Myndigheterna för-

sökte tysta Kiran Bedi och hoppades att hon skulle tyna bort i Tihar. I stället blev hon internationellt uppmärksam, inbjuden till frukost hos Bill Clinton och ombads hålla tal i FN om sina reformer i Tihar. Hon tilldelades Magsasan-priset, Asiens Nobelpris kallat. Dalai Lama skickade sina gratulationer.

Professionell avundsjuka

Men Kiran Bedis överordnade var inte lika imponerade över att hon hade förvandlat Tihar från ett helvete till ett ashram. De anklagade henne för att ha nonchalerat säkerheten genom att bjuda in utländska journalister och dignitärer. Hon var för ett öppet samhälle och det gällde även för fångelser.

– Jag var tvungen att lämna Tihar på grund av professionell avundsjuka. Jag fick internationell uppmärksamhet för mitt arbete. Det finns ett system i Indien att trycka ned de som är nyskapande, de som är framgångsrika. Det är ett destruktivt system. Jag skulle vilja att de som är för förändringar blev beförade. Det är bra ledare.

Poliskåren är vanskött och håller på att ruttna inifrån av korruption och skandaler. Ledarskapet är odemokratiskt. Det finns inga visioner. Ett axiom gäller: skydda din egen position genom att förtrycka och degradera andra. Professionalism har ersatts av favorisering. En person som Kiran Bedi är en främmande fågel i detta system. Hon vill ha för-

ändringar, hon låter sig inte utnyttjas och framför allt är hon en kvinna som ställer sig upp och påstår att männen har fel.

– Jag är en utmaning för männen. Vissa känner sig osäkra inför mig. De känner sig hotade och fruktar att jag stjälar ljuset från dem så att de hamnar i anonymitet. Detta gäller högre befäl. De har komplex.

Kiran Bedi har blivit en förebild för unga flickor som inte vill fastna i stereotypen av den timida indiska kvinnan. Kiran Bedi tar det som en utmaning, inte en belastning att vara en idol för dessa kvinnor.

– Det ger mig motivation att göra mitt bästa. Det är inspirerande att ha den positionen att hjälpa människor att hitta riktning i livet.

Hon beundras också för sina ledaregenskaper. Det krävs kraft och mod att inspirera tusen desillusionerade fängsvaktare att börja tänka annorlunda. Enligt Kiran Bedi går det snabbt att reformera ett stelt och obsolet system om man samtidigt tänker på de anställdas bekvämlighet och inte enbart skriker ut order.

– Jag har alltid tänkt på bekvämlighet och kompetens på samma gång, därför har jag lyckats med mina förändringar och de har gått snabbt.

Jag tänker på dessa ord då jag lämnar polishögkvarteret i New Delhi. På vägen ut möter jag ett polisbefäl. Han gör en stram honnör. De underordnade sträcker på sig snabbt och saluterar honom, inte av respekt utan av medvetenhet om att om de nonchaleras hans axelklaffar han de falla mycket djupt. Det är denna värld av status quo som Kiran Bedi vill förändra.

Text och foto: Pär Jansson

Nepal – en ihålig ung demokrati

– Vi går hårt åt politikerna, vi kör inte med någon "sugar-coating", säger danske Jeppe Olsen som är ansvarig för Nepal på IDEA.

IDEA, *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, är en myndighet vars 30 anställda sedan 1995 arbetar med utveckling av demokrati i hela världen. Kontoret finns i Stockholm.

Jeppe Olsen har tidigare undervisat i demokrati-teori på nepalesiska universitetet och är medförfattare till en ny, stor utredning om Nepals unga demokrati.

I allmänhet verkar många nepaleser nöjda med den senaste författningen från 1990 och att kungen inte längre är enväldig härskare. Man sätter stor tilltro till demokratin, men medvetandet om vad den innebär behöver fördjupas.

– Att i grunden förändra tar lång tid och går inte på ett, två, tre eller tio år. Det är en otroligt lång process, där man arbetar med flera generationer, säger Jeppe Olsen.

Demokratin i Nepal är alltså fortfarande ihålig. Det finns många kryphål i författningen. För att till exempel komma undan kravet på fem procent kvinnliga delegater, nomineras dessa i valkretsar där partiet säkerligen kommer att förlora ändå. Trots att kvinnoorganisationer tillsammans med studenterna utgjorde större delen av det tidiga nittioalets demokrati-rörelse, finns bland dagens 205 parlamentsledamöter bara sex kvinnor.

Sedan flerpartisystemet infördes i Nepal 1990 har man etablerat demokratiska institutioner som en ombudsmannainstitution, en valkommission, ett tvåkammarparlament och ett nytt rättsystem, men dessa befolkas i princip av samma personer. Nepal saknar en kritisk offentlighet som kan ställa politikerna till svars.

Skolan det mest akuta

Jeppe Olsen anser att resurser till skol- och utbildningsväsendet är det mest akuta. Det är där man bygger upp demokratimedvetandet från grunden. Han berättar att universitetet i Kathmandu är inhytt i gamla förfallna baracker och att många lärare

måste ha flera jobb vid sidan av för att klara sig. Dessutom engagerar sig hela undervisningssektorn i politiskt arbete och demonstrationer, så undervisningen blir lidande.

Konkretisera demokratin

– Studenter i Nepal pratar intellektuellt och filosofiskt om demokrati, men det gäller att konkretisera demokratin och relatera den

panjer mot de andra partierna eller för det egna. De oberoende medierna saknar som regel resurser och rapporterar sällan om regionala händelser utan mer om Kathmandu och utrikespolitik. Så är fallet även med de privata enmanstidningar där ägaren själv gör allt från att skriva till att distribuera tidningen.

Ett annat problem för demokratin är de statliga tjänstemännen.

– Det finns ett otroligt politiskt engagemang för demokrati bland ämbetsmännen, säger Jesper Olsen. Många identifierar sig med något parti, speciellt det styrande, för att komma högre upp på karriärstegen. Och när en ämbetsman tillkännagivit sina politiska åsikter blir det svårt för de andra att inte göra det. Dominospalet har gjort att neutral blivit ett skällsord. På längre sikt – landet har haft tio premiärministrar sedan 1990 – blir det mycket svårt för den som hyst sympatier med *Nepali Congress* att arbeta med kommunisterna vid makten. På så vis har hela ämbetsmannaapparaten politiserats, förklarar IDEA:s Nepal-expert.

Lockas av pengar

Både statsapparaten och politiken präglas av personliga fejder och falangbildning. Ett arv från tiden utan politiska partier är avhopp.

Mot pengar eller löften om höga ämbeten, lockas kandidater byta parti och med politikern följer de personliga nätverken, ibland stora delar av ett partis medlemmar. Ett lagförslag mot detta läggs fram i år.

Än i dag hörs monarkisters krav på att kunna utlysa så kallade "emergency rule", även om möjligheten egentligen redan finns. Efter två tredjedelars majoritet i parlamentet och under en begränsad tidsperiod kan kungen styra landet direkt.

Det är ett hot mot demokratin, ett annat kan vara militären.

– Tendensen är att den tidigare kungatrogna militären kommer att finna sin plats i den nepalesiska demokratin. Läget kan för närvarande verka lite osäkert, menar Jeppe Olsen, men lugnar med att det är likadant i alla system som på kort tid går från enväldig monarki till demokrati.

Hansi Elsbacher

FOTO: KATARINA SANDSTRÖM BLYME

I Nepal är demokrati till stor del en fråga för Kathmandu-regionens läskunniga. De flesta av de 20 miljoner nepaleserna är mer upptagna av att tjäna ihop till brödfödan än av politik och vad som försiggår i huvudstaden.

till verkligheten. För genomsnittsnepalesen är varje dag en kamp för hälsan och för att få mat på bordet. Kan man dessutom inte läsa och skriva är det svårt att hänga med i vad som händer.

Den politiska bildning som krävs i Nepal för att underbygga demokratin bör enligt IDEA ske i de än så länge feodalt präglade skolorna.

Så gott som all press och media är bundet till partier. Varje parti har sin egen tidning och i dessa förekommer ymniga kam-

En femtioåring med ständiga komplex

”Bättre än alla andra”

(läs Pakistan)

New Delhi 15 augusti 1997:

Så kom 50-årsdagen. Länges väntad – dåligt förberedd – stiltigt genomförd, och präglad av samma spänningar som kännetecknat subkontinentens historia sedan 1947 då **Lord Mountbatten** först den 14 augusti överförde makten till Pakistan i Karachi och senare vid midnatt natten mellan den 14 och 15 augusti till Indien i New Delhi

Också 50 år efteråt spelar förhållandet mellan de två länderna nästan lika stor roll som själva självständigheten från Storbritannien. I bägge länderna jämför man sig med det land man brukar jämföra sig med – konkurrenten och fienden på andra sidan gränsen. I det sammanhanget är frågan inte var Indien eller Pakistan befinner sig på en skala över världens nationer, utan om man klarar sig själv bättre eller sämre än grannen. Utifrån betraktat är det intressant att båda länderna – deras religiösa och politiska skillnader till trots – har klarat sig i stort sett lika illa på en lång rad områden. Men ur indiskt/pakistanskt perspektiv är den viktigaste frågan om korruptionen, fattigdomen, läskunnigheten, brutonationalprodukten, tillväxten och den politiska stabiliteten är större eller mindre än konkurrentens.

Syftet med detta spel är att legitimera den ena statsbildningen på den andras bekostnad. Det handlar om huruvida en hinduisk-dominerad stat är bärre än en muslimsk-dominerad, om en religiöst baserad stat är bättre än en världsligt baserad. Men därutöver ger spelet också uttryck för att de två befolkningarna delar en politisk kultur där två jämbördiga parter konkurrerar om ära och anseende, och där inget fel eller nå-

gon brist är för liten eller obetydlig för att ignoreras.

I den mån som inte förhållandet till grannlandet står i fokus är det ett annat ämne som åtminstone i Indien kommit att dominera mediebild. Redan under veckorna före 50-årsbegivenheterna uppmanade ledande politiker till ”introspektion”. Samtidigt publicerades Transparency Internationals index över korruptionen i världen, där Indien placerades på åttonde plats.

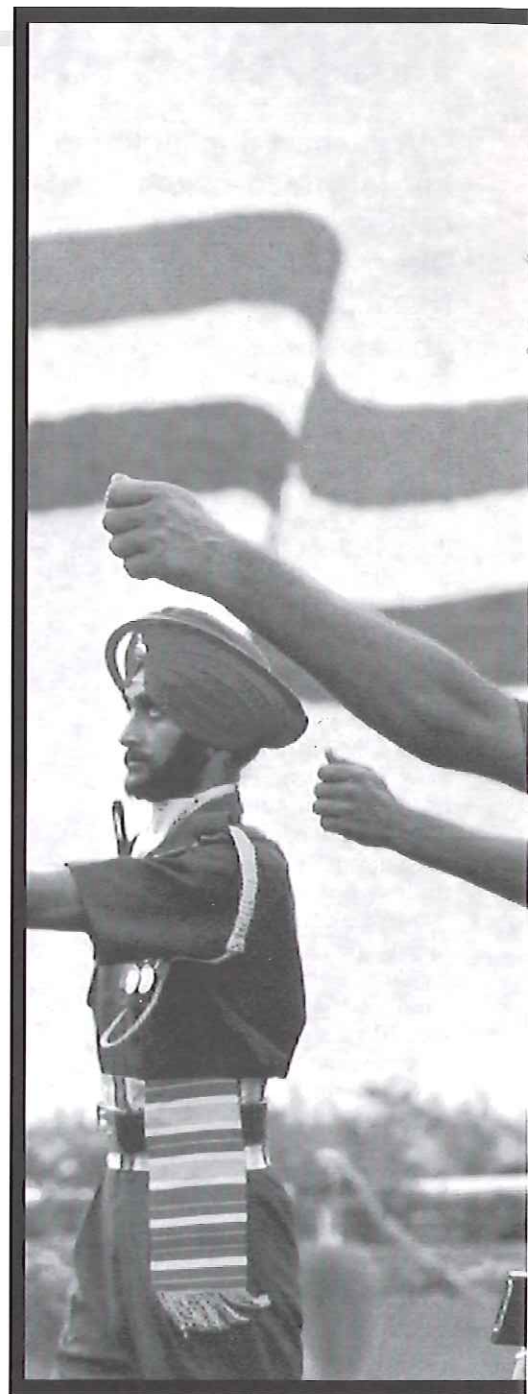
Korruptionen utgjorde också ett tema för presidentens och premiärministerns högtidstal. Båda kritiserade den tilltagande erosionen av den allmänna moralen. **I K Gujral** intog positionen som moralens främste väktare genom att uppmana alla att kontakta honom direkt om man har några bevis för korruption bland politiker och ministrar. I sitt tal från Red Fort sade han dessutom att han vill säkra rätten till insyn i den offentliga administrationen och att han kommer att revidera vallagen, ta bort föräldrade lagar, stärka ombudsmannainstitutionen och nedbringa antalet icke avgjorda fall i Indiens domstolar (det finns ca 25 miljoner sådana fall).

Dagen innan detta tal hade jag hört **Arun Shourie** argumentera för en liknande prioritering. Arun Shourie är nära knuten till det hindufundamentalistiska BJP medan Gujral är socialliberal, så på detta område råder enighet inom den indiska eliten. Problemet är bara att man sagt det så många gånger förr att man tvivlar på att det ska förverkligas. **Lord Cornwallis** skrev redan för 200 år sedan: ”Every native of Hindustan I veerily believe is corrupt.” Kan man föreställa sig ett Indien, eller ett Pakistan, där inom loppet av de närmaste

decennierna korruptionen i det stora taget upphör att existera?

Gujral hävdade också att alla i Indien ska bli ”lika”. Som exempel på att det kan lyckas för ”låga” att bli ”höga” hänvisade han till den nyblivne presidenten, **Narayanan**, som föddes som *harijan* (dalit). Narayanan är inte ett helt exceptionellt fall men det är likväl svårt, anser jag, att föreställa sig ett Indien där kast- och klassmedvetande inte är en integrerad och mycket markant inslag i vardagslivet.

Dagen innan jubileumshögtiden kom ett rykte i svang att den populära sångerskan **Lata Mangeshkar** skulle öppna en ”multinationell läsk” (Canada Dry) efter sitt framträdande med ”Sare jahan se achcha” (”Bättre än alla andra i världen”) vid midnattshögtiden i parlamentet i New Delhi. Flera ledamöter av Överhuset förklarade

Ett rykte kom i svang att den populära sångerskan Lata Mangeshkar skulle öppna en ”multinationell” läsk efter sitt uppträdande.

FOTO: PRESSENS BILD

Kamp mot korruption uppmanade premiärminister Gujral till på 50-årsdagen. Här marscherar sikh-soldater vid Red Fort i New Delhi.

att om det stämde att Lata Mangeshkar ingått kontrakt med ett multinationellt företag skulle hennes del av högtidsfirandet strykas med omedelbar verkan. Det slutade med att hon sjöng – mycket vackert – och att hon inte öppnade någon läsk, men episoden vittnar om att politiker (och många andra) är beredda att gå långt för att skydda den inhemska marknaden och den indiska kulturen mot multinationella företag och kulturell degeneration.

En av de indier vars födelsedag inföll den 15 augusti hette **Aurobindo Ghosh** (1872-1950). Redan i unga år var Ghosh nationalist och avstod bland annat från att ta tjänst i den prestigefyllda Indian Civil Service. I stället tog han del i den bengalis-

ka frihetsrörelsen, greps för statsfientlig verksamhet och ställdes i domstol inför en domare som varit hans studentkamrat vid Cambridge. I fängelset fick han en rad religiösa uppenbarelser som kom att utgöra grunden för det andliga centrum han så småningom etablerade i den franska kolonin Pondicherry. Här skrev han dikten "Savitri" (den längsta dikten på engelska språket – **Vikram Seth** har sina föregångare). 1920 anslöt sig "The Mother" till Sri Aurobindo i Pondicherry, som nu är ett av de viktigaste religiösa centra med nationalistiska rötter i Indien. Som "The Mother" sade: "India's true destiny is to be the Guru of the World."

Sri Aurobindo är en av de nationella

hjältar som medierna har fokuserat mest på efter **Gandhi, Nehru** och **Subhash Chandra Bose**. Att ett land som det ena ögonblicket kan beklaga sig över att "sheer opportunism and valueless power politics have taken over the place of principle and idealism that had been the hallmark of our social and political life" för att i nästa andetag komma med förnyat hopp om att bli världens guru kan förefalla underligt. Men så var det: Den 15 augusti blev till en blandning av kamp om att överglänsa grannen och kritisk introspektion kryddad med drömmen om makt och härlighet.

Stig Toft Madsen

Översättning: **Lars Eklund**

Stora framsteg – osäker framtid

På sextioalet var det inte många som trodde på Indien. Hungersnöd följde på torka. Bilder av utmärglade människokroppar kablades ut över världen. Fattigdom, förtryck och stagnation var vad man tyckte sig se överallt.

På nittioalet är bilden en helt annan, mer dynamisk och försiktigt optimistisk. Det har skett en betydande ekonomisk utveckling både inom industri (niofaldig ökning) och inom jordbruk (mer än trefaldig ökning), andelen fattiga har minskat, befolkningsökningen dämpats och demokratin utvecklats. I all tysthet har en revolution ägt rum som i grunden förändrat kontinenten. Denna positiva samhällsförändring hotas dock i dag. Många stora problem är olösta, det politiska systemet har förändrats och globaliseringen utgör en svår utmaning för landet.

Indien valde sin egen väg 1947. En modern, demokratisk och sekulär konstitution antogs 1949 med långtgående rättigheter för alla medborgare. Som motvikt mot kastsystemet infördes en positiv särbehandling av de före detta oberörbara och stamfolken (i dag tillsammans ungefär 200 av Indiens totalt 950 miljoner) som innebar ett visst antal garanterade platser vid högre utbildning och statliga jobb. Denna politik har, liksom t ex allmän utbildning och utbyggd barn- och mödrahälsovård, lång-

samt men säkert förändrat det indiska samhället.

Den ekonomiska politiken har också varit framgångsrik. En genomtänkt statsintervention har, trots byråkrati och korrup­tion, utvecklat såväl industri som jordbruk. En relativt modern produktionsmedels- och konsumtionsvaruindustri har växt fram. På vissa områden, som t ex mjukvara för datorer, är Indien i dag bland de ledande nationerna. Den gröna revolutionen har nu nått en majoritet av bönder och skapat fler arbetstillfällen för de jordlösa. I dess kölvatten har industrin på 80- och 90-talet fått en bredare marknad för sina produkter och småindustri och service utvecklats också på landsbygden och i mindre städer.

Urholkning av ideal

Bakom denna utveckling stod länge Kongresspartiet med ideal formade under den långa icke-våldsliga kampen mot det engelska kolonialväldet. Partiets ställning har dock successivt försvagats, dels genom en urholkning av dessa ideal genom maktkoncentration och korrup­tion, dels genom framväxten av andra politiska partier, ofta med en regional framtoning. Kasterna som uttrycker sociala skillnader har kommit att spela en alltmer framträdande roll i politiken. Detta har försvårat bildandet av stabi-

”The British taught us how to live”

Inför den 15 augusti utförde flera indiska tidningar opinionsundersökningar. SYDASIENS utsände korrespondent **Stig Toft Madsen** lät också göra en enkät – men lyckades bara fråga ut en enda person, innehavaren av ett litet tryckeri i Delhi. Här följer hans svar på våra frågor:

Var det riktigt att Indien blev självständigt?

– Från en politisk ståndpunkt, ja. Men det var britererna som lärde oss hur man skall leva. ”The British taught us how to live”.

Vem är den hittills bästa premiärministern?

– Folk påstår att det var **Shastri**, men utifrån min erfarenhet vill jag hävda **Indira Gandhi**.

Vilken är Indiens främsta prestation efter 1947?

– Jag tycker inte det finns något att framhäva.

Vad har varit Indiens största problem efter 1947?

– Tilltagande politisk kris.

Vilket år var det bästa efter 1947?

– 1982, då de Asiatiska spelen hölls i Delhi, och alla de olika utvecklings-

projekten sattes i gång. Vilken är den bästa boken som getts ut efter 1947?

– **Dale Carnegies** ”How to win friends and influence people”.

Enligt tillförlitliga källor håller nu denna bok på att distanseras av **Stephen R Coveys** ”The Seven Habits of Highly Effective People”.

Vilken är den bästa filmen efter 1947?

– Det har varit så många bra filmer.

Vilken delstat är bäst att bo i?

– Maharashtra (enkätsvarens födelsestat).

la unionsregeringar. På delstatlig nivå blommar pluralismen fullt ut, från kommunistiska regeringar i Kerala och Västbengalen till hindunationalistiska regeringar i Maharashtra och Rajasthan. Än så länge fungerar dock kontinenten politiskt och ekonomiskt som en sammanhållen federation.

Hoten mot en stabil samhällsutveckling idag är dels politiska, dels ekonomiska. Inför ytterligare krav på positiv särbehandling från de lägre kasterna och som ett svar på den snabba samhällsförändringen växer en aggressiv hinduisk nationalism fram. Dess parti, det indiska folkpartiet (BJP) är redan det största enskilda partiet i parlamentet. Partiet kämpar mot korrup­tion, men genom dess utmaning av framför allt muslimerna, hotas sammanhållningen och möjligheten att föra en fortsatt reformpolitik.

Det andra problemet är liberaliseringen

FOTO: PRESSENS BILD

I Mumbai firade tusentals Shiv Sena-anhängare utanför högkvarteret där ledaren Bal Thackery hissade den indiska flaggan.

och öppningen av ekonomin mot omvärlden. Liberaliseringen innebär en välkommen förändring mot minskad byråkrati och korruption men äventyrar samtidigt hela den utveckling som hittills ägt rum. Alltför få betalar redan alltför lite i skatt. De offentliga utgifterna behöver öka så att staten kan bygga ut nödvändig infrastruktur, utbildning och allmän sjukvård – av stor betydelse för den ekonomiska och sociala utvecklingen. Öppningen mot omvärlden kan på sikt medföra ett mera dynamiskt näringsliv och växande exportframgångar för jordbruk och industri, men detta förutsätter att man kan behålla kontrollen över naturresurserna och skydda känsliga företag (t ex jordbruket) mot utländsk dominans.

Indiens kvardröjande utvecklingsproblem är trots de stora framstegen gigantiska. I förhållande till dess befolkning är na-

turresurserna små och miljöproblemen mycket stora. Bevattningsjordbruket har skapat brist på vatten i stora delar av landet, användningen av kemikalier i jordbruket förgiftar jordar och folk, avskogningen leder till jorderosion i stor skala, och en okontrollerad stadstillväxt har lett till en stark förgiftning av miljön.

Stark diskriminering

Fattigdomen har minskat relativt sett, ändå lever mer än 300 miljoner indier i stor fattigdom, fler än i något annat land i världen. Sida vid sida med medelklassen och dess "kommersiella revolution" finns en skriande fattigdom i slumområden och de landsbygdsområden som inte nåtts av någon utveckling. Detta gäller inte minst kvinnorna som trots framsteg i utbildning och hälsovård fortfarande diskrimineras starkt.

90-talets liberalisering av ekonomin och ett gradvis öppnande mot världsmarknaden skapar liksom den pluralistiska politiska situationen en viss osäkerhet inför framtiden. Kan Indien fortsätta att bedriva en egen och reforminriktad politik som gradvis konsoliderar vunna framsteg och tar sig an miljö, fattigdoms- och rättviseproblematiken? Indiens utvecklingsproblem uttrycker i koncentrerad form de globala ödesfrågorna: Kommer jordens resurser att räcka till? Kan människor leva fredligt samman, hålla med och dela på de resurser som finns på ett civiliserat sätt?

Staffan Lindberg

**Mer om 50-årsjubileet
på sid 32–33**

Snart är indiska författarna här

I förra numret av SYDASIEN kunde vi berätta att Sverige i oktober tar emot ett celeberrätt indiskt författarbesök, då ett tiotal poeter, prosaförfattare och dramatiker gör en månads lång resa genom Sverige. Intresserade har chans att möta dem i Stockholm, tisdagen den 14 oktober då det blir författarafton på ABF-huset, Zäta-salen, på Sveavägen. Konferencier är Peter Curman, känd poet och publicist samt tidigare ordförande i Sveriges författarförbund.

De kommer även att besöka Kungsholmens gymnasium måndagen den 20 oktober, Rinkeby den 21 oktober, de reser i Värmland 23-27 oktober där det bland annat ingår ett besök på Ingesund musikhögskola i Arvika, de befinner sig på västkusten från 27 oktober till 1 november, där det bl a ingår besök på Tjärnö marinbiologiska laboratorium. Och givetvis finns författarna på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg, där det blir seminarier om indisk litteratur och kultur fredagen den 31 oktober med den ämneskunnige Jan-Erik Pettersson som samtalsledare. Söndag den 2 november arrangeras en litteraturdag på Nordiska folkhögskolan i Kungälv, i regi av författaren och litteraturfenomenet Stewe Claeson där de indiska författarna är hedersgäster.

Zac O'Yeah

Maktrelationer – inte mission

Gunnel Cederlöfs avhandling "Bonds Lost" som omnämndes i SYDASIEN 2/97 handlar inte om den kristna missionen i TamilNadu. Något som förlaget via sin information fått oss att tro. I stället diskuteras i boken hur sociala relationer (arbetsrelationer och politiska maktrelationer) på lokal nivå förändrats mellan två huvudgrupper/kaster på Tamil Nadus landsbygd under 1900-talet. 30-tals-depression, världskrig, kolonialpolitik och svår torka påverkade starkt jordägande bönders beslut om grödor och arbetskraft.

Svensk och engelsk mission var visserligen där och kom att spela en passiv roll då kastbaserade konverteringsrörelser drog fram bland de "oberörbara" jordbruksarbetarna. Men missionen är inget huvudnummer i avhandlingen; fokus i boken är helt på de läder- och jordbruksarbetande madhari och de jordägande goundarna i Coimbatore-distriktet.

Ajits krönika

Senastionellt beslut att låta den

Calcutta 10 augusti 1997

Som en historisk bedrift lät Indien på randen till sitt 50-årsjubileum för första gången välja en dalit (tidigare kallade "oberörbar") till nationens högsta ämbete – republikens president – och det därtill med en rekordartad röstandel, 95 procent. Det möjliggjordes genom att kandidaten i fråga, Dr K R Narayanan, fick fullständigt stöd inte bara av de främsta uppbackarna, den styrande Förenade fronten och kongresspartiet utan också från det största oppositionspartiet BJP.

Eftersom det är ett välbekant faktum att BJP är intimt länkat till organisationen RSS, som målmedvetet håller fast vid tanken om *sanatan dharma* (hinduisk fundamentalism) innebar stödet åt Narayanan en anmärkningsvärd reträtt från BJP:s sida.

Enda motkandidaten, den nyligen avgångne chefsvalkommissionären T N Seshan, tamilsk brahmin, led ett förödmande nederlag och förlorade till och med depositionsavgiften. Seshan har väckt beundran inom delar av medelklassen för sin tuffa attityd gentemot de totalt misskrediterade politiska partierna, och han lanserades nu som kandidat av det öppet fascistiska Shiv Sena-partiet i Maharashtra.

Två viktiga slutsatser kan kanske dras av utgången i presidentvalet. För det första visar den näst intill totala uppslutningen bakom Narayanan tecken på att en veritabel revolution har skett, nämligen kastandet på sophögen av den mångtusenåriga ideologi om oberörbarhet som fläckt den i andra avseenden beundransvärda indiska civilisationen.

För det andra så framgår det att trots allt som indiska politiker gjort och fortfarande gör för att underminera den demokratiska indiska samhällsstrukturen är människorna i landet inte beredda att välkomna en fascistisk omställning.

Upphöjandet av Narayanan innebär dock inte ett omedelbart upplyftande för massorna av daliter ur deras ovärdiga mänskliga situation. För trots att många daliter numera innehar höga positioner inom politik och administration utsätts ännu deras bröder långt ute på landsbygden för åtskilligt fysiskt och psykiskt lidande. Många går en våldsam död till mötes i händerna på landsbygdseliten och deras hantlangare, ofta med tyst medgivande av polisen och lokala myndigheter.

Men denna ordning har i dag mera uttalat en klassdimension än en traditionell rituell. Den sociala pyramiden som ännu 50 år efter självständigheten existerar vilar tungt på daliternas och *adivasis* (stamfol-

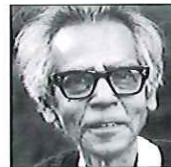
kens) ryggar för sin försörjning, alltmedan de övre nivåerna av samhället desperat försöker kasta sig rätt in i 2000-talet via datorer, satelliter och annat. Jordlöshet och arbetslöshet bland massorna av daliter och stamfolk fortsätter att tillhandahålla marknaden en jättelik reservoar av underbetald och ofta obetald arbetskraft, som i sin tur ger indisk kapitalism avkastning i form av en primitiv ackumulation som den ännu inte klarar sig utan.

Dr Narayanan är en framstående vetenskapsman i stil med frihetshjälten Ambedkar, med en rad åtråvärda utländska examina och utmärkelser. Hans åsikter är förvisso framstegsvänliga. Men inflyttningen i det väldiga sandstensslottet i New Delhi kommer knappast att få någon omedelbar effekt för daliternas villkor i landet. För till skillnad mot Ambedkar är Narayanan ingen förkämpe för daliternas rättigheter. I stället är han, enligt egen utsago i en TV-intervju, en eklektisk liberal

"En fjant på flaska". Så ser India Today's satirtecknare på premiärminister Inder Kumar Gujral. Under sin korta tid vid makten har Gujral varit helt handlings-

"oberörbare" Narayanan bli president

som beundrar Laski och Hayek på samma gång som han ser upp till Ambedkar, Nehru och Mahatma Gandhi.

Indien firar i år 50 år av frihet, men för dalitmassorna är den sanna friheten ännu långt borta. För att kunna förverkligas måste den indiska demokratin förbli frisk. Men för närvarande genomgår den en allvarlig kris.

Det institutionella ramverket håller på att falla sönder. Inget parti förefaller inom en överskådlig framtid kunna säkra egen majoritet på riksplanet, och samtidigt saknas en minsta gemensamma nämnare som behövs för att mer eller mindre stabilt och smidigt få en koalition att fungera. I ett läge när många av de politiska grupperingarna dessutom visar tendenser på att nonchalera demokratiska normer över huvud taget utsätts det parlamentariska styrelseskicket i världens största demokrati för rena gyckelspelet. Låt oss titta närmare på dagens elände.

Den partibildning (Janata Dal) som lig-

ger till grund för Förenade fronten och ur vars led premiärminister Inder Kumar Gujral hämtas har efter två splittringar på kort tid fått sin styrka reducerad till 27 mandat i parlamentet, av ett totalt antal på över 500. Och ändå kan inte partiets nuvarande ordförande agera i samförstånd med premiärministern, utan man bråkar offentligt till och med inne i Lok Sabha.

Partiordföranden hindrade exempelvis premiärministern från att lägga fram ett lagförslag om att garantera kvinnor platser i parlamentariska kommissioner. Därefter tvingades premiärministern nesligt lämna ett plenarmöte i partiets nationella råd mitt under sitt tal, utbuad av en grupp partikolleger.

Och alltmedan den nu åtalade före chefsministern Laloo Prasad Yadav tillsammans med 18 parlamentsledamöter från Bihar bröt sig ur partiet och bildade sitt eget Rashtriya Janata Dal har Förenade fronten varit lamslagen i sin reaktion gentemot denna utmanande handling. Man har varken accepterat splittringen genom att låta utbrytargruppen bli en ny integrerad del av Förenade fronten, eller beslutat sig för att avsätta de tre ministrar i unionsregeringen vars lojalitet övergått till Laloos parti. De partier som ingår i regeringen är i själva verket djupt oense i denna fråga.

Eller för att ta ett mera näraliggande exempel: Regeringen led ett besvärande nederlag när man tvingades dra tillbaka ett lagförslag om att delvis privatisera försäkringssektorn, detta sedan man i parlamentet ställts inför förenat motstånd av BJP och vänsterpartierna, som annars varit Frontens allierade.

Laloo Yadav, Janata Dals f d partiledare och exchefsminister i Bihar – Indiens näst folkrikaste delstat och partiets främsta bas – visade sig bli den mest omskakande faktorn. Till och med efter det att han utpekats av brottsutredarna som en av huvudpersonerna i en jättelik korruptionshärva inom foderbranschen höll han fast vid sin vägran att avgå från någon av sina topposter. Detta ledde så småningom fram till partiets andra splittring.

När åtalet slutligen väcktes överlämnade sig Laloo till polisen, men först efter att på allehanda dramatiska sätt ha sökt trotsa rättvisans gång. Och till och med då gjorde han ett hån av all politisk anständighet genom att installera sin totalt opolitiska och praktiskt taget illitterata hustru som ny chefsminister för delstaten.

Avlägsnandet av Laloo och arresteringen blev till sist möjliga tack vare en trägen insats av de utredande och rättsliga myndigheter som varit inblandade. Det är ett exakt mått på den systemkris som indiskt

samhälle genomgår att domstolarna kommit att spela en ovanligt aktiv roll, genom att utdela kritik, utfärda dekret etc, till och med för att garantera normal rättssäkerhet.

Janata Dal och Förenade fronten står nu inför ännu en krisrunda och möjligen en ny splittring – en återupprepning av Laloo Prasad-episoden – sedan också nuvarande partipresident Sharad Yadav åtalats för inblandning i den famösa hawala-skandalen. Sharad, som tillhörde de mest högröstade i att kräva Laloos avgång vägrar nu själv att avgå i motsvarande situation.

Medan krisen för den nuvarande koalitionsregeringen djupnar alltmer och utsiktarna för nyval nalkas alltmer ägnar sig Sitaram Kesri – kongresspartiets första valda partipresident efter Indira Gandhi, och vald med imponerande majoritet – åt djärva manövrar och deklamationer för att ingjuta nytt hopp i partiet så att man ska framstå som trovärdiga utmanare om makten.

Sedan Kesri slickat såren efter de inledande bakslagen efter aprilkuppen emot premiärminister Deve Gowda har han nu trätt fram som kongressmaskineriets obestridda kungamakare. För närvarande ägnar han sig åt åtgärder för att isolera kommunistpartiet CPI(M) från dess allierade i Förenade fronten, i avsikt att bilda en ny koalition utan vänsterns eller BJP:s medverkan och förhoppningsvis med honom själv i spetsen.

Om han skulle lyckas med detta eliminerar det dock inte regeringens instabilitet eller lättar på systemets kris, utan det skulle bara innebära början på ännu en rond i samma gamla spel.

Även bortsett från den nationella krisen kan Kesris plan för en "Väg tillbaka till makten" visa sig inte vara mera värd än en dagdröm. För kongresspresidenten gör upp räkningen utan värden – det vill säga han bortser från maktkampen inom partiet, där alla medel synes tillåtna, för att inte tala om partiets övriga försyndelser.

Just när Kesri på partiets 80:e plenarförsamling i Calcutta presenterade sin plan för att återta makten i Delhi, understödd av Sonia Gandhis majestätiska närvaro och lyckönskningar, saboterades det hela av den avhoppade Youth Congress-ledaren och parlamentsledamoten Mamata Banerjee. Bara någon kilometer bort tillknägnagav hon inför en kolossal folkmassa sitt beslut om att upprätta kongresskommitteer i stor skala på gräsrotsnivå i opposition mot den officiella partiapparaten.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

förlamad. Hans eget parti befinner sig i upplösning och koalitionsregeringens öde vilar i helt kongresspartiets ledare Sitaram Kesris händer.

Shahnaz Husain kallar sig själv för örtkosmetikans drottning. Hon är en mycket skicklig företagare som förpackat tusenårig indisk försköningskonst i exotiska burkar och flaskor.

Shahnaz gör succé med örter & glamour

Indiskan Shahnaz Husain älskar allt som glimmar och har en passion för zebrarandigt.

Diamanter är henne så kära att hon låtit fläta in dussintals i håret.

Hennes hals, handleder, midja, fingrar, är dekorerade med ädla metaller och dyrbara stenar.

Det är fråga om stil. Är man Asiens okrönte kosmetikadrottning måste man vara glamourös.

Shahnaz Husain flärd är inte tillgjord. Hon älskar att klä sig pråligt, lite pompöst, vissa skulle säga vulgärt.

Men hennes kosmetika är äkta. Inga syntetiska produkter, inga kemikalier med långa namn får förekomma i hennes skönhetsmedel.

Hon kallar sig själv för örtkosmetikans pionjär eftersom hon redan för 25 år sedan började använda naturliga produkter i sin kosmetika, långt före Anita Roddrick grundade Bodyshop.

Den 52-åriga Shahnaz Husain har ambitionen att ersätta den syntetiska kosmetikan i världen med sina egna produkter. Hon påstår sig inte enbart täcka huden med färger och krämer för att dölja misspyrdnader och rynkor, utan menar att hennes örtkosmetika kan bota allt från mjäll till att stoppa hudens åldrande.

– De flesta västerländska kosmetikaföretag säljer drömmar på flaska. Jag säljer en civilisation. Jag marknadsför en kultur, en image, inte bara en produkt, säger Shahnaz Husain med en väl inövad försäljarröst.

Hon påstår sig härstamma från mogulerna, muslimska erövrare som härskade i Indien i 200 år från början av 1500-talet till briterernas ankomst.

På höger hand har hon ett armband med åtta stora stenar som ser ut som glasbitar. Shahnaz Husain kallar dem för "hästjuveler", några oslipade diamanter hon ärvt från den tid då hennes familj härskade över den indiska prinsstaten Hyderabad. Runt föt-

terna har hon tjocka guldkedjor, grova som tummar.

– De måste kapa av mig fötterna för att få av dem, säger Shahnaz Husain.

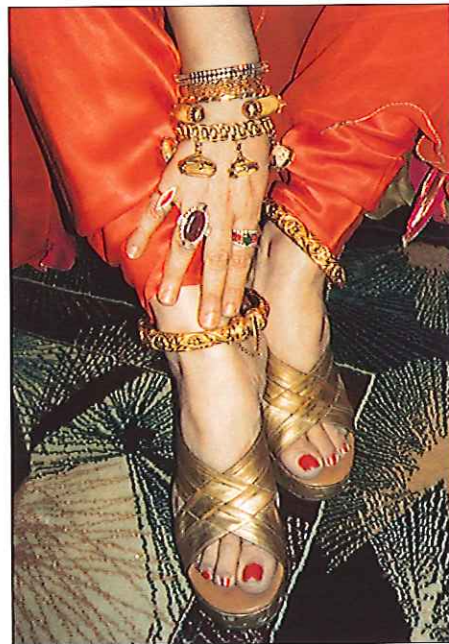
I håret har hon inflätade små diamanter som får hennes hennafärgade, tegelröda hårman att glittror. Shahnaz Husain älskar att klä sig i voluminösa kreationer, gärna i purpurrött eller zebrarandigt och med inbroderade diamanter och glaspärlor.

På övervåningen i hennes villa i södra New Delhi är fem rum upptagna åt hennes klädkollektion. Under hennes kaftaner och harembyxor sticker det fram guldekorerade sandaler som hon har dussinet av. Skåpen är fyllda av diamanter, rubiner, kattguld och grannlåt, allt i en salig röra. Hon har 220 klockor och lika många handväskor.

Två av hennes nio personliga betjänter har som uppgift att sköta om hennes garderob, hänga kaftanerna enligt regnbågens färger och när det är dags att resa utomlands plockar fram det nödvändigaste, som vanligtvis ryms i 25 resväskor.

Shahnaz Husain påstår att internationella celebriteter som Michael Jackson, Elisabeth Taylor, prinsessorna av Monaco och romanförfattarinnan Barbara Cartland använder hennes produkter. Hon har salonger från Brunei i Asien till Beverly Hills i Los Angeles. Hennes kosmetika säljs i fashionabla butiker som Bloomingdales i New York, Selfridges i London och Gallerie Lafayette i Paris.

Men Shahnaz Husain nöjer sig inte bara med jordiska framgångar, hon har också utvecklat en fruktkräm för astronauter som hon skickat till amerikanska rymdstyrelsen Nasa. Krämen skall skydda mot stress och

De åtta stora oslipade diamanterna runt sin högra hand kallar Shahnaz Husain nonchalant för "hästjuveler".

uttorkning av huden – för det är torrt på Mars. Produkten utvecklades först för kvinnliga kosmonauter och finns att köpa vid Moskvas rymdcenter, ryktas det.

Oddsens för att Shahnaz Husain skulle bli denna glamourösa kosmetikamogul var inte stora; en muslimsk indisk kvinna, gift vid 15 år, mor vid 16 och med endast grundskola. Hon uppfostrades av en strängt religiös moder som ständigt bar purdah: svart kåpa som täcker hela kroppen.

*Shagolf är
speciellt
framställt för
att skydda
delikat
japansk hud
mot stark sol
på golfbanan*

FORTS.

Shahnaz Husain lärde sig att tala lågmält med böjt huvud sänkt blick.

Hennes make är diplomat och under hans stationeringar runt världen hann Shahnaz Husain studera kosmetologi vid Helen Rubenstein i New York, Christian Valmy i Paris och kosmetologisk kemi i Danmark.

Det var en tragisk händelse i London som övertygade Shahnaz Husain om faran med syntetiska ämnen i kosmetika. En modell reagerade negativt på sololja och hennes hud blev förstörd. Hon tvingades sluta som modell och blev servitris. Mannen övergav henne och hon tog sitt liv.

– Händelsen gjorde att jag blev intresserad av indiska medicinalväxter som inte har några skadliga bieffekter.

Väl tillbaka i Indien började Shahnaz Husain studera den gamla indiska medicinska vetenskapen ayurveda, som helt förlitar sig på örter och oljor för att bota allt från håravfall till psykiska besvär. Ayurvedisk medicin praktiseras fortfarande i Indien och det går att utbilda sig till läkare i ämnet.

Shahnaz Husain upptäckte en helt ny värld av tusenårig kunskap om hur man botar åkommor, tar bort rynkor, mildrar stress och stoppar åldrandet. Det är därför som Shahnaz Husain egentligen inte vill kalla sig skönhetsdrottning. Hon menar att hennes produkter inte bara gör dig vacker, utan också botar krämpor.

– Jag sysslar inte med kosmetika, jag behandlar, säger Shahnaz Husain.

Den första hudkrämen, en blandning av sandelträd och honung, gjorde hon hemma i köket och började sälja från familjens veranda i en förort till New Delhi. Idag är företaget värt 100 miljoner dollar. Hon blev förra året utnämnd till årets entreprenör av den amerikanska tidskriften Success. Det var första gången en kvinna fick den utmärkelsen.

Hon har högt specialiserade produkter för alla möjliga och omöjliga tillfällen och förhållanden. De flesta av hennes varor börjar med Sha.

Shahnaz Husain har en hel stab av betjänter som passar upp. En av dem bär en spegel

Shagolf är speciellt framställt för att skydda delikat japansk hud mot stark sol på golfbanan. På en semester i Las Vegas såg Shahnaz Husain hur kombinationen av brännande sol och kasinonas luftkonditionering torkade ut huden och voila hade hon kommit på Casino Collection. För Hollywoodstjärnor finns naturligtvis Shastar som skyddar skådespelarnas hud när de arbetar framför starka lampor med

mycket smink. Och så naturligtvis nämnda Shaspace för astronauter.

Shahnaz Husain är också mycket skicklig på att snappa upp vad som kvinnor eftersöker.

– Kvinnor i väst är mycket medvetna om solens strålar, föroreningar och åldrandet. Vi har utvecklat produkter som eliminerar dessa problem.

En sådan produkt är Thermoherb

...som kommer fram när det är dags för fotografering.

Rosemint, en ansiktsmask som innehåller extrakt från bland annat rosor, mint, henna och mynta. Shahnaz Husain menar att ansiktsmasken kan generera värme upp till 40 grader, vilket ökar blodcirkulationen. När masken kyls ned slätas huden ut. En naturlig ansiktslyftning.

Men hur naturliga är då Shahnaz Husains produkter?

Shaflight är en fuktkräm bestående av

extrakt från dadlar, morötter, solrosfrön, honung, snäckor, sandelträd och mandelolja. Produkten är speciellt utvecklad för resenärer som flyger ofta och därför lätt får uttorkad hy. Shaline är en eyeliner som bland annat innehåller mandel, bark från neembusken, kamfer och ricinolja och lär förebygga uttorkning. Shaqueen är en kräm gjord av basilika, dadlar och aprikos. Enligt broschyren användes krämen av de

gamla mogulernas drottningar för att skydda deras känsliga hud.

På alla hennes produkter står det att de inte är för invärtes bruk. Det har förekommit anklagelser att Shahnaz Husain tillsätter kemikalier för att de naturliga produkterna skall bli hållbara.

– De aktiva ingredienserna är alla naturliga till 100 procent. När vi säger naturliga menar vi ingredienser som honung och sandelträd, säger Shahnaz Husain.

Shahnaz Husains salonger i New Delhi är alltid fullsatta. En marmorfontän porlar i mitten av väntrummet där indiska kvinnor i alla åldrar väntar, dricker kaffe och tittar på en video där Shahnaz Husain presenterar sina produkter. På hennes salonger sysslar man inte enbart med traditionell skönhetsvård. Shahnaz Husain tror att skönheten sitter i hela kroppen och därför får varje besökare en personlig konsultation av en ayurvedik-läkare. Det går också att få indisk oljemassage, gå på yogakurser och få fotmassage. God hälsa är grunden för all skönhet, menar Shahnaz Husain.

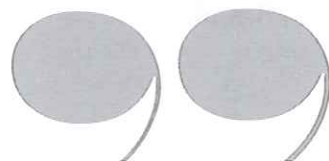
– Vi färglägger inte, vi botar, säger Shahnaz Husain. Skönhet är 70 procent mentalt och bra hälsa. Resten är kosmetika.

Shahnaz Husain kosmetikaimperium är ett tätt sammanknutet familjeföretag. Shahnaz Husain har total kontroll över sitt företag. Hon är vd, forskningschef, PR-ansvarig och dottern marknadschef. Kosmetikaföretaget Revlon ville för ett par år sedan köpa hennes företag, men hon sa nej då de tänkte ändra namnet på hennes skönhetskollektion.

Shahnaz Husain har startat en skola för att utbilda ayurvedic-kosmetologer, Woman World International Beauty Institute. De som gått igenom skolan kan öppna franchise-salonger över hela världen. Det finns 810 Shahnaz Husain-salonger över hela världen. Dock ingen i Sverige.

Text och foto: Pär Jansson

*Revlon ville
köpa hennes
företag men
hon sa nej då
de tänkt än-
dra namnet
på hennes
kollektion*

Talibanregimen beroende av lönsamma opiumexporten

Årets opiumskörd, den största någonsin, rullar just över den afghanska gränsen in i Pakistan. Det som tidigare beskrivits som smuggling är nu reducerat till en fråga om ren transport: Åsneryggarna har ersatts av lastbilar och pick-ups och det hela sker i det närmaste lika öppet som exporten av aprikoser, meloner och mandel.

Tullarna på den pakistanska sidan tittar åt andra hållet, säger en biståndsarbetare som arbetar med talibanerna i Afghanistan och därför vill vara anonym.

Två gånger, senast i augusti, har de puritanska talibanerna förklarat all narkotika som *haram*, d v s oislamisk, och lovat att vidta åtgärder för att förbjuda "odling av heroin" liksom all försäljning och användning av illegala droger.

Men samtidigt säger man att befolkningen är så utarmad att det är omöjligt att förbjuda odling av opiumvallmo.

Från cannabis till opium

De har därför nöjt sig med att slå till mot det mindre skadliga cannabis med påföljd att många fattiga bönder bytt gröda och gått över till opiumproduktion.

Under talibanernas religiösa styre gör den "Gyllene halvmånen", som det laglösa gränslandet mot Pakistan kallas, verkligen skäl för sitt namn.

Sanningen att säga så är talibanerna, "Allahs svärd", helt beroende av opiuminkomsterna för att finansiera sitt krig mot den "oislamiska" oppositionen.

De har knappast några andra inkomster: Tio procents *zakat*, skatt på opiumförsäljningen, beräknas ge uppemot 300 miljoner kronor om året.

Många av talibanernas ledare är direkt inblandade i handeln och mycket tyder på att de första heroinlaboratorierna redan startat sin dödsbringande produktion inne i landet.

Mullah Yarana, en av de mest inflytelserika ledarna som är bosatt i den pakistanska gränsstaden Chaman, anses vara huvudman bakom ett syndikat som smugglar tonvis av heroin till USA och Europa via Iran.

Godkänt för "export"

Länge avvisades anklagelser om inblandning i opiumhandeln som "antitalibansk propaganda". Men trots att rörelsens allsmäktige, Mullah Omar, i fjol höstas utfärdade ett dekret som förbjöd all hantering av opium, så försvarar man nu ofta hett "exporten".

– Sovjetiska bomber och västerländska vapen har förstört vårt land men ni bidrar inte det minsta till återuppbyggnaden, sa en

” – Det är enda sättet för bönderna att överleva och de skulle göra uppror om vi förbjöd det. ”

talesman i Kabul nyligen. Vi har inte många alternativ. Bevattningssystemen är förstörda och vallmon är den tåligaste och mest profitabla grödan...

– Det är enda sättet för bönderna att överleva och de skulle göra uppror om vi förbjöd det, sa en taliban som jag mötte i Peshawar.

Han uppgav att regimen konfiskerat kilovis av droger och krossat flera syndikat.

Andra talibaner är mer militanta och hävdar att opium är ett vapen och en vederläggning mot den icke-islamiska världen.

– Det är vår egen atombomb, sa en bon-

de i Kandahar i våras till en australisk journalist.

Ingen tycks bry sig det minsta om att miljontals ungdomar i Ryssland och västvärlden förslavas av heroin och att en döds-epidemi redan sveper fram över grannlandet Pakistan.

Själva håller de rent inom de egna gränserna: Afghansk ungdom som missbrukar narkotika utsätts ofta för offentligt spöstraff.

Bönder som odlar opiumvallmo tjänar i genomsnitt 8.000 kronor om året och kan dessutom få ut en skörd av vete eller majs. Det är tre gånger mer än vad andra bönder kan få ut från samma areal.

90 procent i talibanområdena

Det faktum att slutprodukten heroin stigit flera hundra gånger i värde anses naturligt.

– Många tar risker som rättfärdiggör en extra stor belöning, har en kommandant i Jalalabad sagt.

Omkring 2.500 ton av opium anses ha skördats i Afghanistan i sommar, 90 procent i områden som kontrolleras av talibanerna.

FN har i sommar startat ett projekt för att få de afganska bönderna att odla alternativa grödor och hoppas att det skall få talibanerna på andra tankar.

– Om inte så drar vi oss ur och låter dem stå där med halvfärdiga dammar och bevattningkanaler, säger Angus Geddes, en av de ansvariga.

Flera andra biståndsgivare väntas ställa liknande krav.

Bo Gunnarsson

Hjälporganisationer hotar lämna Afghanistan

Garantera ett minimum av säkerhet åt våra utländska och afghanska medarbetare – annars avbryter vi hjälpinsatser...

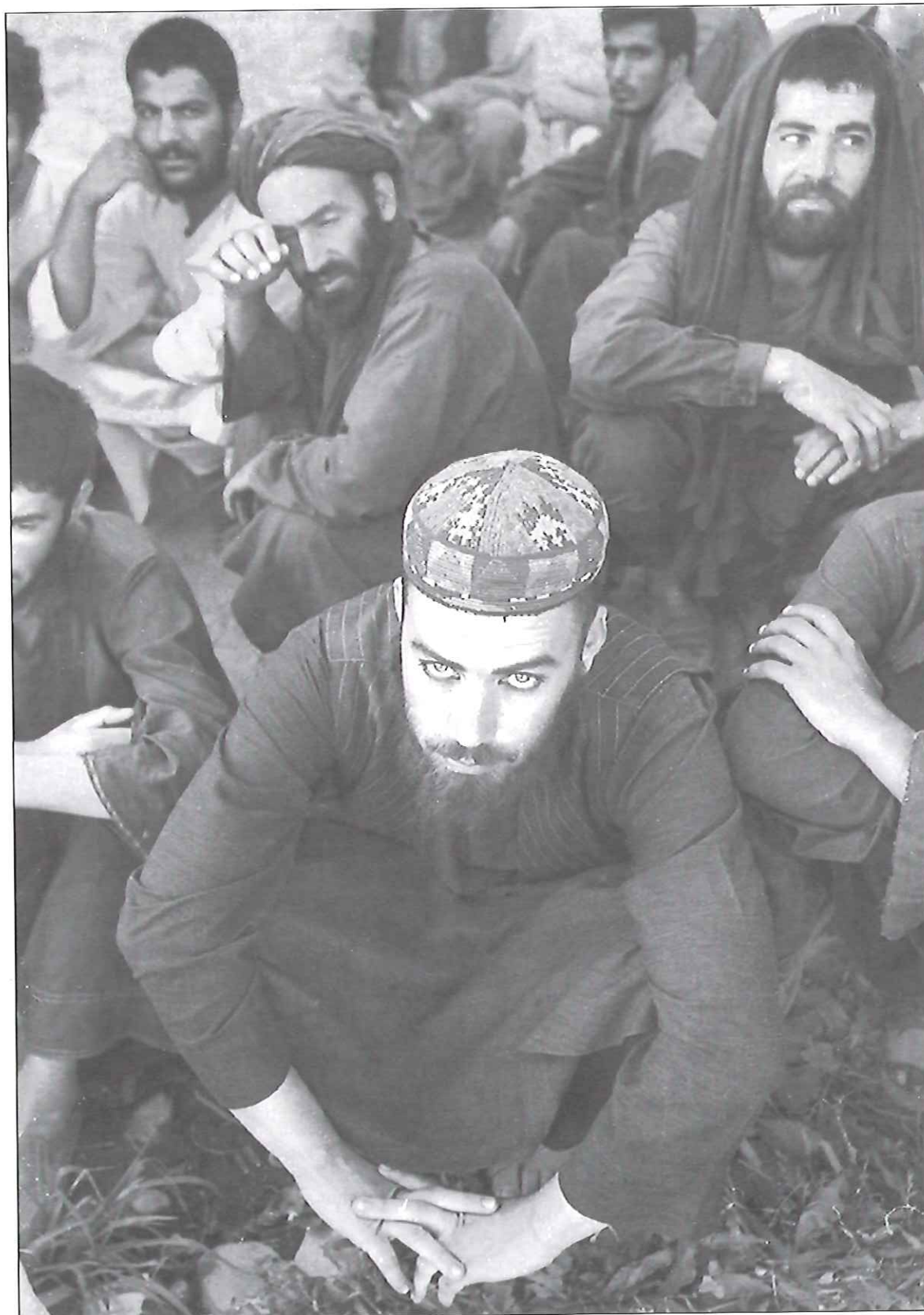
De nordiska hjälporganisationerna ställer nu ultimatum till talibanregimen som sedan ett år styr i Kabul.

Vi menar vartenda ord och är beredda att ta konsekvenserna och lämna alla de områden som kontrolleras av talibanerna, säger Karin Ahrlund, ordförande i Svenska Afghanistankommittén (SAK).

Det är en lång rad av övergrepp och nya dekret från religiösa fanatiker som lett till en ohållbar situation.

I början av augusti fängslades Abdul Qadeer, SAK:s kontorschef i Kabul, efter en polisraid. Han anklagas för spioneri och

löper i en extrem situation risken att avrättas. Tidigare har en av SAK:s läkare, dr Salb, gripits av religiösa milisen och utsatts för en plågsam piskning som straff för att hans decimeter-långa skägg ansågs vara för kort. Och tolv medarbetare på SAK:s ortopedtekniska verkstad i Saijadabad som greps för samma "brott" stängdes under sex timmar in i en oventilerad container där temperaturen låg över 50 grader och gavs senare husarrest.

Förödmjukade talibaner. Sedan krigslyckan åter svängt hålls ett stort antal talibanska soldater fångna av motståndarna i den Nordliga alliansen, som här i en av Ahmed Shah Massoud kontrollerad by i Panjshirdalen, 100 km norr om Kabul.

FOTO: AFP / PRESSENS BILD

kret som gör det helt omöjligt för utländska hjälporgan att anställa kvinnor för viktigare uppgifter. Det i sin tur innebär att man tvingas överge alla förhoppningar att göra en insats för landets kvinnor eftersom det är strikt förbjudet för manliga hjälparbetare att ha någon som helst kontakt med det andra könet.

–Vi har under 15 års insatser i Afghanistan aldrig tvekat om att ge humanitärt bistånd men det här är totalt oacceptabelt, säger Karin Ahrland.

De nordiska kommittéerna är tillsammans med FN Afghanistans största bidragsgivare och det årliga stödet uppgår till 150 miljoner kronor. En femtedel av detta går till områden som kontrolleras av den störtade regimen, en verksamhet som talibanerna kräver skall upphöra.

Det är inre oro i rörelsen som tros ligga bakom attackerna mot hjälporganisationerna.

– Ett världsfrånvänt perspektiv och rader av förödande militära nederlag under den senaste tiden kan få märkliga uttryck, säger Peter Hjukström. Moralen sviktar och då ligger det nära till hands att se icke islamiska organisationer som en källa till oron.

Bo Gunnarsson

Tidigare har två kvinnor, som med myndigheternas tillstånd deltagit i en barnmorskekurs, hållits fängslade under fem dygn i Laghman-provinsen anklagade för att vara "pakistanska prostituerade".

Peter Hjukström på Afghanistankommittén i Stockholm bekräftar att också andra hjälporganisationer drabbats av "religiöst godtycke och vanvett".

I staden Maidan Shar har talibanerna tagit över katolska CARE:s kontor och gjort

det till ett fängelse för hela personalen. I Ghazni har norska kommitténs verksamhet paralyserats: Deras hus har två våningar vilket lett till anklagelser om att medarbetare kunnat se skymten av kvinnor i grannhuset...

Många afghanska hjälparbetare har också gripits i de massarresteringar som ägt rum sedan mitten av juli. Lika viktigt är att "Avdelningen för bevarande av sedlighet och förhindrande av synd" utfärdat nya de-

Historien upprepar sig i Afghanistan

Paul Mohns bok
en klassiker inom
svensk reseskildring

PAUL MOHN:

Resa till Afghanistan

Svenska Afghanistankommittén

Kung Amanullahs korta regeringsperiod i Afghanistan 1919–29 kom att få avgörande betydelse för landets framtid. Det som skedde på 20-talet har påverkat hela 1900-talshistorien och erbjuder dessutom påfallande likheter med det dramatiska nutidsskeendet. För den som vill förstå den afghanska utvecklingen efter 1978 finns det därför all anledning att intressera sig för Amanullahs strävanden och de konflikter de utlöste.

Efter att inledningsvis ha förklarat England krig och i fredsförhandlingarna lyckats utverka fullständig självständighet för Afghanistan, påbörjade han ett omfattande socialt och ekonomiskt moderniseringsprojekt.

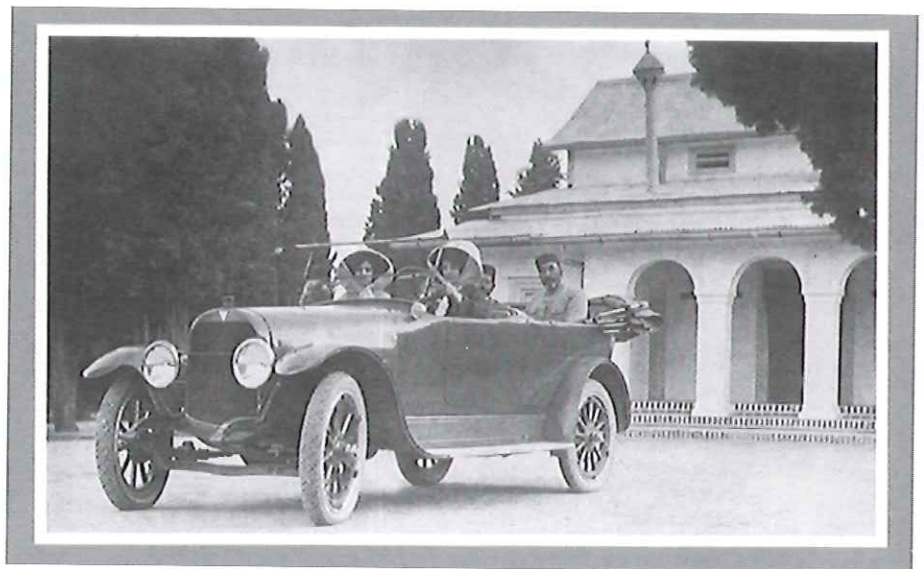
Modernisering och revolt

Landet fick sin första konstitution 1922, ett parlamentariskt system infördes, utbildningen sekulariserades, fabriker anlades, utländska experter inkallades, en ny huvudstad började byggas, vägar projekterades, järnvägar planerades o s v.

Men på en rad punkter hamnade kungen därvid på direkt konfrontationskurs med stamsamhällets regionala makthavare och den dominerande muslimska ideologin – de två samhällskrafter som dittills i en sorts triangulär balansakt med centralmakten garanterat nationens sköra stabilitet.

Redan 1924 utbröt begränsade revolter. Och 1928, efter Amanullahs återkomst från en bejublad rundresa i Europa, växte upp-rottet på flera fronter, regeringstrupper tvingades retirera, inbördeskrig hotade. I januari 1929 abdikerade Amanullah; moderniseringsprojektet hade misslyckats, centralmakten hade förlorat.

I det vakuum som uppstod intogs Kabul av en tadjikisk folkledare som utropade sig till kung. Den pashtunska folkgruppen lyckades återta makten, men först efter ytterligare interna stamfejder inom den dominerande durrani-klanen kunde "ord-

Afghanistan i slutet av 1920-talet, en revolutionerande tid då bilder som den här kunde tas. Ett av många privata fotografier från det afghanska kungahovet som publiceras i nytrycket av Paul Mohns reseskildring från 1930.

FOTO: PRINS ENAYAT KHAN

ningen" återställas. I och med kung **Zahir Shahs** tillträde 1933 inträdde en ny period av jämvikt, som skulle brytas först vid 70-talets slut.

Amanullahs namn tabu

I sin bok *Reform and Rebellion in Afghanistan* från 1973, det stora (och enda) standardverket om Amanullahs misslyckade försök att modernisera det afghanska stamsamhället, beklagar sig **Leon B Poullada**, amerikansk diplomat och statsvetare, över den bristfälliga litteraturen i ämnet. Dels finns mycket lite källmaterial bevarat i Afghanistan. (Efter Amanullahs fall var hans namn tabu och dokumenten från hans regeringstid ansågs värdelösa. Poullada tvingas bygga mycket av sin studie på muntliga informationer och brittiskt underättelsematerial.) Dels finns så gott som inga litterära beskrivningar av den här perioden, och de som existerar är andrahandsreferat.

Men faktum är att det finns inte mindre än två svenska böcker som var och en på sitt sätt vore värda hedersplatser i Poulladas litteraturlista. Det är **Aurora Nilssons** *Flykten från harem* 1928, en självbiografisk skildring av en kvinna som var gift med en afghan och bodde i Kabul 1926–28. (Jag har skildrat hennes liv i min roman *Gryningsflickan* 1986.) Och det är **Paul Mohns** *Resa till Afghanistan* från 1930.

Mohns bok är en klassiker bland svenska reseskildringar. Den hör dessutom till det bästa som skrivits om Afghanistan också sett i ett internationellt perspektiv. Den har länge varit så gott som omöjlig att uppbära antikvariskt, och biblioteken har i vanlig ordning rensat ut den tillsammans med andra "föråldrade" reseskildringar.

När den nu ges ut på nytt är det en stor litterär händelse, som dock löper uppenbara risker att gå den icke Afghanistan-intresserade allmänheten förbi. Det är Svenska Afghanistankommittén som svarar för

nyutgåvan, en print on demand-upplaga där texten scannats in från originalet och bildmaterialet utökats med unika fotografier från det afghanska hovet vid sekelskiftet. (Tyvärr har dock den utmärkta kartan från 1930 uteslutits.)

Gunnar Jarring, som själv var i Afghanistan några år efter Mohn, skriver i sitt förord till boken att det är "ofattligt att den inte blivit översatt till de stora europeiska kulturspråken". Ja, den hade kunnat få stor betydelse inte bara för omvärldens bild av Afghanistan utan också för afghanerna själva.

Lysande berättare

Mohn anländer till Afghanistan en het sommar dag 1928 efter en lång tågresor genom Sovjetunionen. "Mitt bagage omfattade två unicachandväskor om 40 kilo, där frack, smoking, lackskor och andra nyttiga föremål av samma slag togo en försvarlig plats", skriver han. Han fick sannolikt ingen användning för dessa persedlar.

Han färdas söderut till häst, övernattar i karavanserajer, tar sig över bergspassen i Hindukush och når så småningom Kabul. Runt omkring honom jäser missnöjet med Amanullahs reformer. I öster har shinvaristammarna rest sig. Från norr närmar sig "rövarhövdingen" **Bachha Saqqaos** styrkor. Kungens fall är en tidsfråga.

Mohn är en lysande berättare, medryckande, insiktsfull, uppmärksam på allt, med blick för landskapets egenart liksom för det mänskliga vardagslivets detaljer. Han är väl insatt i historien och samtidskeendet, inklusive de etniska gruppernas och stammarnas sociala struktur.

Allra bäst är han kanske när han återger sina egna resestrapatser på en stilfull prosa som, med **Fredrik Bööks** ord i Svenska Dagbladet, "livas av en torr men verkningfull humor". **Jan Myrdal** kallar honom i sin egen Afghanistan-bok för "läsvärd", ett högt betyg för att komma från

den katedern.

Man kan beklaga att Mohn inte lät sin litterära begåvning blomma ut i fler reseböcker; *Resa till Afghanistan* är hans enda försök i genren. Efter hans död 1957 utgavs memoarboken *Krumelurer i tidens marginal* och han skrev bland annat också en *Handledning i utrikespolitik*, men hans liv och arbete i diplomatins och politikens tjänst hade utan tvivel kunnat ge stoff till mycket.

Född 1898 som son till pastorn i franska reformerta församlingen i Stockholm utbildades han utomlands och i Uppsala, och hann arbeta som turkisk tolk innan han påbörjade en slingrande diplomatisk karriär som via ambassaderna i Paris och Rom bland annat ledde till insatser i internationellt hjälparbete, anställning som rådgivare åt amerikanska regeringen, uppdrag i FN:s Palestinakommitté och i övervakningskommissionen i Korea. På 50-talet blev han känd som skapare av "Mohnplanen", en strategi för u-landsbistånd som dock aldrig realiserades. Han var, skriver Jarring, en "löshäst" i den svenska utrikestjänsten.

Vittne till reformarbetet

Han kom alltså till Afghanistan i en betydelsefull brytningstid. Han blev åsina vittne till Amanullahs reformarbete och berättar utförligt om den nya konstitutionen, om utbildningsreformer och byråkratiska nyordningar, om tullar och skatter och europeiska handelsförbindelser, om fabriksprojekt och järnvägsförbindelser, om påbud gällande ämbetsmännens klädsel och kvinnornas slöjor. Bitvis är han rentav mer välunderrättad än Poullada, vars förteckning över Amanullahs reformer upptar nio boksidor.

Bland annat redovisar han imponerande siffror från undervisningsministeriet: "Icke mindre än 322 folkskolor och 22 högre läroanstalter hade grundats under fyra år jämte ett gymnasium, ett franskt lyceum och en tysk realskola. Dessutom en polis-skola, en musikskola och en vävskola. Skolbarnens antal hade på tre år stigit från 19.000 till 51.000 i folkskolorna och till 4.600 på det högre stadiet. Till utlandet skickades 151 elever för fullbordandet av sina studier. Vidare utbildades 630 lärare för folkskolorna och 100 för fortsättnings-skolor..."

Han kan också ge unika referat från Amanullahs föreläsning i oktober 1928,

Kung Amanullah och drottning Sureya, som på sin gemåls uppmaning avtog slöjan och för första gången "prigs-gav sitt vackra ansikte åt sina häpnadsväckande undersåtars blickar". Något Paul Mohn bevittnade.

kungens närmast patetiska ansträngningar att in i det sista, med upproret knackande på dörren, som en folkbildare iklädd "citydress", eller som den landsfader han inte var, försöka lära folket att förstå sitt eget bästa. "När konungen började redogöra för sitt digra reformprogram stod hovministern på fotstegen till talarstolen med en väldig läderportfölj, ur vars rymliga innandömen han fiskade upp det ena papperet efter det andra..."

Stort uppseende väckte det, när drottningen på sin gemåls uppmaning avtog slöjan och för första gången "prigs-gav sitt vackra ansikte åt sina häpnadsväckande undersåtars blickar". (Också Poullada nämner Amanullahs föreläsning. I brist på andra källor tvingas han därvid stödja sig på två telegram från brittiska ambassaden i Kabul till UD i London och en anteckning från brittiska underrättelsetjänsten i Indien.)

Men Mohn kunde också iaktta reaktionerna på kungens enmansrevolution. Som en kall vindil erfor han det växande missnöjet från religiösa och andra krafter, inte minst muslimska mullahs och statliga tjänstemän som såg sina personliga positioner hotas.

Bestickande paralleller

Det som gör Mohns beskrivning – och över huvud taget studiet av Amanullah-perioden – intressant i dag är som jag inledningsvis antydde de bestickande parallellerna mellan händelseutvecklingen på 20-talet och skeendet i Afghanistan femtio år senare: Kommunisternas statskupp 1978, Taraki-regimens reformer (egentligen inledda redan under Daoud några år tidigare), missnöjesreaktionerna, det muslimska motståndet, stammarnas uppror, nationens kollaps.

Likheterna upphör naturligtvis i och med den sovjetiska interventionen (ingen

samma ögonblick som ryssarna retirerar är vi tillbaka i det vakuum som uppstod 1929, då först en tadjikisk upprorsledare grep makten i Kabul (jämför Massoud) och sedan pashtunerna återtog den (jämför talibanerna).

Nu ska man inte föra den här sortens resonemang för långt. Jämförelserna haltar dessutom här och var. Och historien upprepar sig som bekant aldrig. Men just eftersom Amanullah misslyckades med att förändra de grundläggande förutsättningarna kunde "samma" drama spelas upp en gång till, den här gången dessutom med utländsk inblandning och moderna vapen, vilket givetvis förvärrade konflikten.

Borde förankrat sina idéer

Mohn och Poullada är påfallande ense om en rad slutsatser. Amanullah var för naiv, för otålig och i synnerhet för svag. Han saknade politisk insikt, han gjorde felaktiga prioriteringar och förödande missbedömningar. Han överskattade sin egen förmåga och medborgarnas mognad samtidigt som han underskattade stammarnas regionala slagkraft och de muslimska ledarnas inflytande.

Han borde ha förstärkt armén, förankrat sina idéer i en bred folklig bas (eller i varje fall i någon sorts bas) och först därefter inlett reformarbetet. Det säger sig självt att man inte förvandlar ett medeltida samhälle genom att stifta lagar om att männen ska bära kostym, stärkkrage och hatt. I synnerhet inte i Afghanistan.

Hur som helst kan man inte göra revolution uppifrån. Som Mohn formulerar det: "Det är omöjligt att göra ett folk lyckligt mot dess vilja." Det finns inga genvägar till framtiden, det har afghanerna fått erfara värre än kanske något annat folk i vår tid.

Tomas Löfström

Miljögruppens kamp för träden fällde regeringen

Det började med ett stort uråldrigt träd i en skog vid den lilla staden Kodai-kanal. I mitten på 1980-talet samlades en skara miljömedvetna människor för att rädda en del av den unika bergsregnskog där detta flerhundraåriga träd växte.

Skogen skulle huggas ner för att marken skulle användas att bygga hus på. Miljövännerna vann kampen och skogen med det gamla trädet står kvar än idag.

Men det fanns mycket mer att göra. I hela området, bergskedjan Palani Hills, minskade skogstäckningen drastiskt. Trädets vänner bildade år 1985 *Palani Hills Conservation Council* (PHCC), en politiskt och religiöst obunden miljöorganisation, med syfte att återbeskoga bergen och rädda det som återstod av naturen.

Sista regnskogen

Palani Hills är beläget i delstaten Tamil Nadu i södra Indien och är en utlöpare av Västra Ghatsbergen som sträcker sig längs hela den indiska halvöns västra sida. Bergen här i Palani Hills når höjder på över 2 000 meter och täcker cirka 2 500 kvadratkilometer.

Den naturliga vegetationen i de lägre delarna består av delvis lövfällande monsunskogar, medan de övre delarna utgör en mosaik av ständigt gröna bergsregnskogar, så kallade *sholas*, och öppna gräsmarker. Det är framför allt sholan som PHCC värnar om. Dessa dimhöljda fuktiga skogar utgör viktiga vattenreservoarer, och har en unik växt- och djurvärld. De olika arterna sholaträd finns endast i de högt belägna regnskogarna i södra Indien. Här finns också rhododendron, lobelior och en mängd epifyter.

Bland områdets karaktäristiska djur hittar man den väldiga gaueren som är världens största vilda oxdjur, nilgirilanguren (en nästan helt kolsvart apa), två arter av jätteekorrar samt saleaödlor som ser ut som miniatyrdrakar.

Dessutom finns här leoparder, läppbjörnar, hjortar, vildsvin, ett fåtal elefanter och en mängd fågelarter. Vissa arter har dock försvunnit från Palani Hills, exempelvis lejonsvansmakaken, en av världens mest sällsynta aparter, liksom tigern. Skogsavverkning är makakens bödel, medan tjuvjakt gått hårt åt tigern.

Vad är då orsaken till skogens försvinnande? En vanlig förklaring är befolkningsökningen. Fattiga människor behöver mark att odla på och mycket brännved.

Men stora områden i Palani Hills är

Mening till miljömedvetenhet, en av PHCC:s informationstavlor.

skövlande av andra orsaker. Istället för jordbruk breder stora kommersiella trädplantager ut sig, där snabbväxande exotiska trädslag som tall och eucalyptus odlas. De naturliga artrika skogarna har fått lämna plats för monokulturer inriktade på pappersindustrin. Även gräsmarkerna har fått lämna plats åt plantager och därmed tagit livsrymmet ifrån den sällsynta vildgeten nilgiritigern.

När plantagerna breder ut sig får också de fattiga mindre områden kvar att utnyttjas, och deras behov av brännved och jordbruksmark ökar trycket på den återstående skogen.

Grönt bälte runt Palani Hills

PHCC:s främsta mål är att skydda den naturskog som fortfarande finns kvar och att återplantera avskogade områden. Till skillnad från de kommersiella trädplanteringarna i form av monokulturer är PHCC mån om att ha blandade trädarter och helst inhemska sådana som finns naturligt i trakten. Träden ska fylla flera behov, som att bibehålla den biologiska mångfalden, binda jorden för att förhindra erosion, ge skugga och förse lokalbefolkningen med frukt, brännved, timmer och foder till husdjuren.

Därför har PHCC startat flera plantskolor i bergen. Så länge man fick statligt stöd till trädplanteringen kunde man dela ut plantor gratis. Men nu har man inte de ekonomiska resurserna, utan bönderna får istället köpa plantor till låga priser. För att förmå bönder att verkligen köpa sholaträd erbjuder man dem att köpa fruktträd billigt

om man samtidigt köper sholaträd. Det visar sig också att folk värderar träden bättre när de köpt dem än när de fick dem gratis.

Men träd behövs minst lika mycket nere på den torkdrabbade slätten, som fått allt mindre regn på grund av bergsregnskogens minskning. Situationen är akut. PHCC har både startat plantskolor, planterat träd på ökenartade områden som nu grönskar och ordnat med brunnar

Mobilisera människorna

Men det vore inte möjligt att rädda träden utan människornas medverkan. Gradvis har miljöarbetarna i PHCC insett att de måste få "gräsrotterna" med sig. Det är framför allt på två fronter PHCC arbetar med opinionsbildning:

- Bland befolkningen och turisterna i Palani Hills största turistort Kodaikanal.
- Bland byborna i bergen samt på slätten nedanför bergen.

Kodaikanal har på ett drygt decennium förvandlats från en idyllisk bergsby till en avgasdoftande bullrig stad med alltfler hotell som skjuter i höjden och släpper ut föroreningar i Kodaisjön. Trycket på de sholaskogklädda omgivningarna ökar hela tiden.

Att totalt motarbeta turismen är emellertid varken särskilt realistiskt eller riskfritt. I ett land med gigantisk arbetslöshet och en växande medelklass som gärna åker på semesterresor finns det starka intressen i en expanderande turistindustri som ger pengar, arbete och rekreation.

PHCC:s linje är att bearbeta såväl stadens myndigheter som de besökande turisterna för att öka miljömedvetenheten. PHCC:s vädjande skyltar om hänsyn till naturen kan ses lite varstans; det hör till de snällare metoderna. Till de hårdare tagen hör alla fighter med hotellkedjor som vill bygga överallt utan någon hänsyn till miljön. Att motarbeta sådant sker stundtals under mordhot.

Byarna största utmaningen

När det gäller att mobilisera för framtidens miljö satsar PHCC på barn och ungdom. Vid vårt senaste besök hos PHCC vintern 96/97 var vi exempelvis med ut på Kodaisjön tillsammans med skolungdomar från Kodaikanal som fick lära sig ta vattenprover under en PHCC-medarbetares ledning. På så vis hoppas man på sikt öka trycket på stadens myndigheter, hotell och privatpersoner att inte släppa ut avlopp och annan förorening direkt i sjön.

I byarna blir miljöarbetet ännu bredare: Där gäller det att mobilisera människor för natur och miljö samtidigt som man måste arbeta med bybornas dagliga överlevnadsproblem.

Att visa på sambanden avskogning – torka – minskade skördar – fattigdom har PHCC tagit som sin stora uppgift. Alla bybor engageras: Kvinnorna planterar träd, männen gräver dammar, barnen går i miljöskola på kvällen. Så fungerar det när det är som bäst i några av de tjugotalet byar som PHCC arbetar i nedanför Palani Hills på det allt torrare slättlandet.

I bergsbyarna är det framför allt bland stamfolken PHCC hakar på, för där finns ofta en traditionell kunskap som möjliggör en dialog från början. Under paroller som "Återbeskoga Palani Hills!" och "Grönt bälte runt Palani Hills!" måste man förstas vara utrustad med en god portion optimism och tålamod för att inte ge upp redan från början. Å andra sidan finns det inte så många alternativ, det inser alltfler.

Under de tio år PHCC verkat här har man fått allt fler med sig. Ett gott betyg åt PHCC:s ökade popularitet är att en av deras medarbetare valdes till byrådsordförande i Panchayat-valet förra året.

Sina snabbaste och mest iögonfallande framgångar har emellertid PHCC hittills haft i kampen med myndigheterna.

Den största utmaningen är utan tvivel att man lyckats få en stor del av Palani Hills förklarad som nationalpark. Efter flera års kamp har man kunnat övertyga myndigheterna om värdet av att bevara de högre be-

lägna skogarna för växt- och djurlivet likaväl som för människorna och vattenförsörjningen.

Korridorer för elefanterna

Det skyddade området är 900 kvadratkilometer stort och består av sholaskog, monsunskogar, trädplantager samt de sista resterna av naturlig gräsmark. PHCC har gjort grundliga studier av området. Bland annat har man kartlagt elefanternas vandringsringar och försökt skapa korridorer där de kan vandra fritt utan att konfronteras med människor.

Skogsmyndigheterna har till stor del överlåtit ansvaret för en skötselplan av området till PHCC. Det är just konflikter mellan människor och vilda djur som är den svåraste nöten att knäcka. Forest Department vill helst få bort människorna som bor i området, vilket är en vanlig form av indisk "miljövård". Men så vill varken människorna eller PHCC ha det. Det ligger nu en stor utmaning i att människorna ska få bo kvar här och utnyttja naturens tillgångar som de alltid gjort.

Byborna i Siruvattukadu Kombai, en del av den föreslagna parken, är övervägande paliyans, ett stamfolk, och har mycket god kunskap om den skog de lever i. De hävdar dessutom att den sällsynta silvergrå jättekorren, områdets klenod, lever kvar tack vare deras närvaro.

Men det finns andra djur som kan vålla problem. Skördarna blir ofta åtgångna av främst vildsvin, men ibland också av elefanter och gaurer. Dessa jättebufflar har

Folkligt engagemang i trädplanteringen på Palani Hills i Tamil Nadu.

Foto: MIKAEL STENBERG

ökat i antal och gör allt oftare besök på fälten. Att ge bönderna ersättning för skador på grödor är inte det lättaste i Indien, men PHCC jobbar vidare med frågan för att hitta lösningar. Organisationen har fått stort förtroende hos myndigheter och bybor men man bär också på ett tungt ansvar, där nationalparkens skötselplan nog utgör PHCC:s största åtagande.

Fälde Jayalithas regering

PHCC arbetar som framgång på alla plan, från by till regeringsnivå, men man håller sig helst utanför partipolitiken. Ibland hamnar man dock där utan egen förskyllan, som när man ofrivilligt kom att bidra till delstatsregeringens fall förra året.

Det gällde som så ofta en hotellstrid i Kodaikanal: Ett hotellbygge som fått tillstånd för två våningar sköt i höjden till sex våningar. PHCC protesterade med alla upptänkliga medel, ända upp i Högsta Domstolen, och vann.

Men i utredningarna, som gjordes då det blev domstolssak av miljöärendet, dök en mängd dolda skumraskaffärer upp och där befanns plötsligt chefsministerns miss **Jayalitha** inblandad. Oppositionspartiet DMK tog tacksamt emot och lade detta till allt annat som fälde delstatsregeringen. PHCC hamnade i rampljuset rejält. Alla i styrelsen utsattes för hot och en av medlemmarna åkte på stryk.

PHCC är en helindisk organisation som startat helt och hållet på lokalt initiativ. Men genom samarbetet med de indiska skogsmyndigheterna i trädplanteringsarbetet har man kommit i kontakt med svenskt miljöstöd till Indien, och från 1990-talets början har man också tagit emot pengar från SIDA, dels via Swede Forest, dels via Naturskyddsföreningen i Sverige, SNF.

Inom SNF har en arbetsgrupp vuxit fram bland svenskar som besökt PHCC eller på annat sätt är engagerade i indiska miljöfrågor. Kärngruppen har ett förflutet eller närvarande i Valla folkhögskolas U-linje. Gruppen som kallar sig Palani Hills Vänner, har som mål att sprida information om PHCC i Sverige och ha regelbundet utbyte mellan svenska och indiska miljövännar, på ett personligt och gräsrotsbaserat plan.

Hela vänskapsidén bygger på ömsesidighet, inte ensidigt bistånd. Pengar kan vara till god hjälp, men grunden måste vila på vetskapen om att vi är många som arbetar för samma sak över hela jorden. Något som också är grundtanke i PHCC:s ideologi: Att inspirera människor att ta ansvar för sin omgivning, miljön och sina liv – och våga tro på att det går!

Mikael Stenberg & Monica Roselius

Pakistan

Inte mycket att fira på 50-årsdagen

Inga fanfarer, ingen pomp och ståt det här året inte... Pakistan, som just fyllt 50, säger som det är: Statskassan är tom, ekonomin i spillror och skuldbördan växer för varje dag.

Dessutom, som alla kan se, ett blodigt sekteriskt krig mellan sunni- och shiaextremister, förnyat mördande i Karachi och ökad oro både i Baluchistan och Nordvästgränsprovinen (NWFP), och världens värsta korruption – problemen är enorma och tycks bara bli värre i ett land där alla skyller på alla.

Vi har inte mycket att fira just nu, säger Nawaz Sharif, 48, som vann en stor seger i valet i vintras och nu för andra gången är premiärminister. Han får det att låta som om han är den förste politiker någonsin i landet som inser hur illa det är ställt och som verkligen vill åstadkomma förändringar.

Så är det knappast.

– Den pakistanska eliten är oförfärdig och ser bara till sina egna intressen, läser jag i en kritisk ledare i dagstidningen *The News*.

För 25 år sedan hette det allmänt att den islamska nationen styrdes och till stor del ägdes av 22 familjer. I dag är de omkring 50 och parlamentet består av idel miljonärer av vilka åtskilliga anses ha gjort sin lycka på heroinhandel.

Feodalväldet består.

VIP-tyranniet har tillkommit och skapat ett finmaskigt nätverk av kontakter och fixare som alla nu är beroende av. *Very Important People* är i dag mycket mer än en politisk blindtarm och har vuxit till en för nationen livshotande cancersvulst.

Flerpartisystemet, som kom efter diktatorn Zia ul-Haq, har reducerats till ett system monopoliserat av två rivaliserande personligheter och en både farsartad och tragisk tvålopera.

Skapade ny förhoppningar

Att Nawaz Sharif, själv en av landets rikaste industrimän, vann valet nästan på walkover var ingen överraskning.

–Det var ju hans tur, säger cynikerna.

Nej, det märkliga var att han trots misstro och politikerförakt kunde skapa förhoppningar om en historisk vändpunkt.

Under de tre första månaderna gjorde han allt rätt och hyllades till och med av sina kritiker.

– Vem som än plundrat nationen skall tvingas betala tillbaka varenda penny, sade han i ett tal vid maktövertagandet och lovade att få alla ministrar och politiker att

redogöra för hur de blivit rika och visa sin lagliga inkomst.

Han gjorde "ansvarstagande" till sin slogan och inrättade den s k *Ethesab*-kommissionen för att leda kampen mot korruptionen. Han lät eliminera det ökända åttonde tillägget i grundlagen, den klausul som införts av diktatorn Zia ul-Haq för att kunna sparka obekväma premiärministrar och som använts mot både honom själv och Benazir Bhutto.

Ett annat steg i rätt riktning var en ny lag som gjorde slut på kohandeln i parlamentet och politikernas hopp mellan olika partier.

Dialogen återupptagen

Och kanske viktigast: Dialogen med Indien återupptogs efter år av dödläge och iskyla. Nawaz Sharif kunde i juni möta sin kollega I K Gujral vid ett toppmöte där man för första gången också diskuterade Kashmir.

– Kapprustningen hotar leda till att båda länderna går under, sade han.

För första gången hade Pakistan politisk stabilitet och en regering som kunde räkna med att sitta sin mandatperiod ut.

Och realism istället för populism?

Eller ett ögonblick av storsinnet i segrens yra?

I dag är Nawaz Sharif nere på jorden igen och kriser, skandaler, blodbad och mördande fyller tidningarnas förstasidor.

Nu skojar man med *Ethesab* och det nationella reningsbadet. Kampen mot korruptionen tycks bli både halvhjärtad och selektiv. Den store skurken är redan utsedd. Mr Tio Procent, Asif Zardari, mer känd som Benazir Bhuttos äkta man, sitter i häkte och anklagas för att ha tagit mutor för mångmiljardbelopp. Den statliga televisionen PTV ägnar hela sin serie om *Ethesab* åt Asif och visar upp både brittiska slott och älskarinnor som han i bästa Marcos-stil påstås ha skaffat sig för ett nytt liv.

Asif, som hölls fängslad under de två år som Sharif var premiärminister förra gång-

en, skall nu fällas som en symbol för PPP:s rutenhet och regimens beslutsamhet. Förra gången friades han på alla åtalpunkter och det får bara inte hända igen.

Samtidigt har Nawaz Sharif stoppat utredningar i 150 av de 250 fall som övergångsregeringen rekommenderade för åtal.

Än mer belastande är att tiden 1985-1990 då han själv var chefsminister i Punjabprovinen uteslutits från varje form av utredning. Det var åren då han blev rik och bankerna förblödde...

Benazir tragisk gestalt

Gång på gång har han tillbakavisat anklagelser om att söka utkräva hämnd mot Benazir och PPP.

– Jag tror inte på en vedergällningens politik, har han sagt.

Ändå verkar just det vara hans mål: Benazir skall förmås att gå i exil och lämna den politiska scenen för gott. Det finns inte plats nog för dem båda.

I media skrivs nekrologer över PPP, som i valet reducerades till ett regionalt parti och en vilsekommen fårscock, och

Barn klädda i traditionella dräkter vinkade med pakistanska flaggor utanför Nationalförsamlingen i Islamabad på morgonen den 14 augusti, för att fira 50-årsjubileet av landets självständighet från brittiskt kolonialstyre.

FOTO: B K HANGASH/AP-PRESSENS BILD

Benazir, som alltid varit bäst i opposition, framstår mest som en tragisk och desperat gestalt.

Få lyssnar på vad hon har att säga.

Hennes "nationella överlevnadsplan" och krav på en samlingsregering har med tanke på den arrogans och maktfullkomlighet som hon själv visade som premiärminister inte tagits på allvar. Hon är på väg att bli irrelevant och är mycket frustrerad.

– Det enda som kan ge henne nytt politiskt liv är om hon lämnar Asif att ruttna i fångelset och gör avbön för att hon inte uppmärksammade hans plundring av landet, skriver tidningen *Jang*.

Det kommer inte att ske: Benazir är emotionellt hårt knuten till nationalskurken och väljer säkert att fortsätta att vädja till massorna som en "politiskt förföljd trebarnsmamma".

En "nationell samling" förefaller omöjlig.

I det politiskt, etniskt och religiöst splittade Pakistan är det mycket lättare att mo-

bilisera olika grupper mot regimen än att samla dem för gemensamma och konstruktiva ansträngningar.

Och alla skyller naturligtvis på alla.

Zias draksådd verkar än

Mycket av tragedin är ett arv från Zia ul-Haqs elva år som diktator då islamiska fundamentalister gavs makt på alla nivåer och en draksådd av politisk manipulering, korruption och maktmissbruk bäddade för ett samhälleligt sönderfall.

Men Benazir Bhutto och Nawaz Sharif bär ansvaret för att det blivit så mycket värre: Politikerna omsätter nästan bara svarta pengar och den svarta ekonomin är större än den vita. Båda har opportunt gjort eftergifter till de islamiska fundamentalisterna och utlöst det sekteriska våldet mellan sunnis och shias. De bär också ett stort ansvar för att de etniska konflikterna med sitt blinda hat återigen hotar att förvandla Karachi till ett nytt Beirut.

– Girigheten har gått in i politikernas

blod, säger **Talat Hussein**, ledarskribent på tidningen *The News*.

Han menar att visionerna är döda och att landsfadern **Muhammad Jinnah** skulle gråta om han såg vad som skett.

Den vanligaste ursäkten är att Jinnah dog för tidigt – bara ett år efter självständighetsdagen – och att landet skulle mått mycket bättre om han fått leva 15 år till likt **Jawaharlal Nehru** i Indien.

– Trots att Pakistan skapades i religionens namn så står vi i dag mitt i ett religiöst krig mellan muslimer, skriver *The Dawn*.

Läget är så illa att inte ens militären som styrt landet i drygt 25 år verkar vilja ta över.

Ändå så hör man mycket sällan röster som önskar att delningen av subkontinenten vore ogjord.

– Vi är fria och tackar Allah för att vi slipper leva under hinduernas förtryck, står det i insändarspalterna.

Bo Gunnarsson

DET BRUSTNA HJÄRTATS NATT

Fängelsevistelserna kom att prägla Faiz Ahmad Faiz' poesi

I mars 1951 gör den pakistanska staten Faiz Ahmad Faiz' poesi en stor tjänst. Det är då den fyrtioårige diktaren häktas, tillsammans med höga officerare och ledare för kommunistpartiet – allesammans anklagade för konspiration för främmande makts räkning.

I och med detta slits Faiz från den samhällstjänst han alltsedan trettioalet ålagt sig och som inte lämnat mycket tid över åt hans poesi. Inspärrad i ensamcell kan han inte längre verka som redaktör för *Pakistan Times* eller någon annan tidning, inte som andreman i fackföreningsrörelsen eller som ledande fredsaktivist. Han flyttas runt mellan olika fängelser. Under ett par års tid – medan processen mot de anklagade sniglar sig fram – hänger hotet om en dödsdom över hans huvud. Själv hävdar Faiz hela tiden att han är oskyldig.

I denna svåra situation har han emellertid fått tid att dikta igen. Det tycks nu också som om han på allvar börjar finna sin egen röst i den dikttradition han verkat inom och samtidigt velat överskrida. Debut-samlingen *Naqsh-e faryadi* (Den klagandes bild; 1941), vittnar nämligen om en viss kluvenhet hos Faiz. Mot exempelvis en dikt där den älskades kropp sägs vara diktarens enda hemland står en annan om hur massornas nöd manar till uppbrott från kärlekens rus: *Be mig inte min älskade / om den kärlek vi hade en gång.*

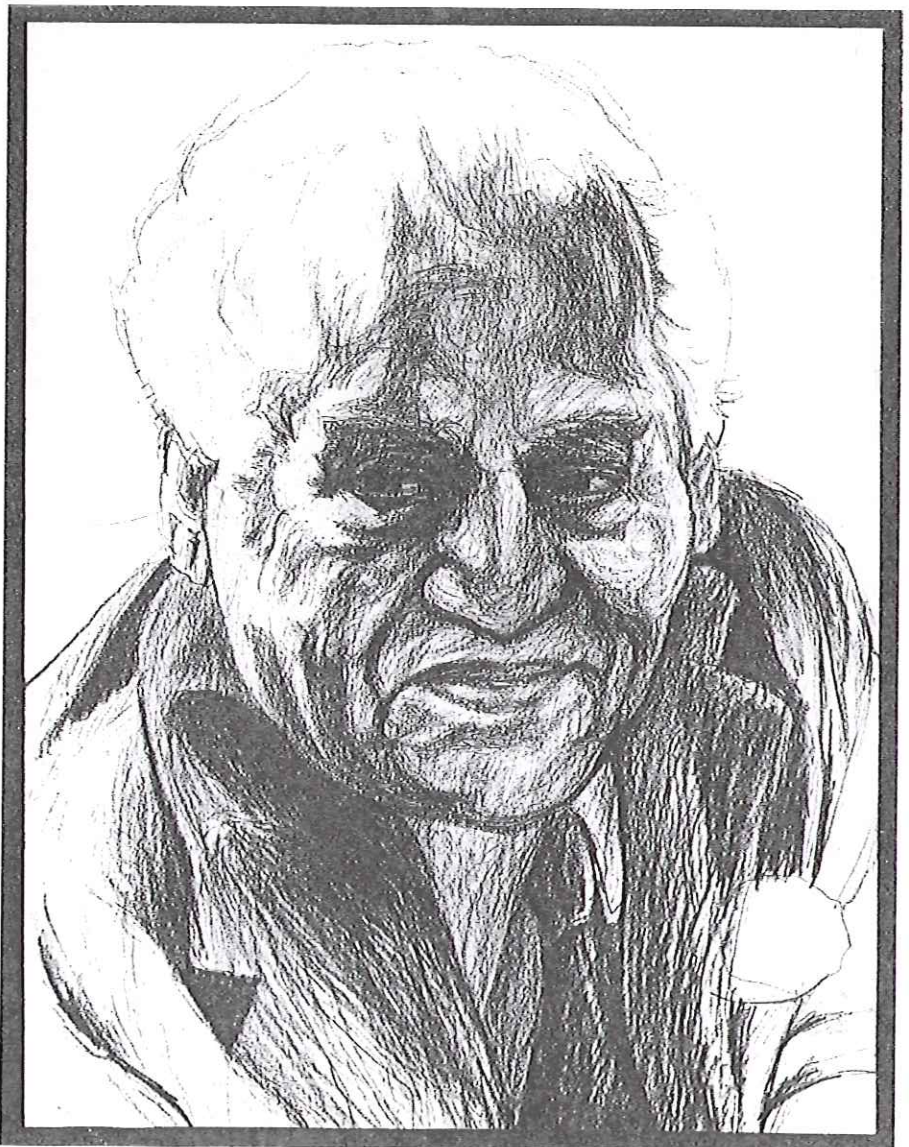
Själv utsatt för förtrycket

På trettioalet framträdde Faiz som sovjetinspirerad socialist och ledande medlem av de progressiva författarnas rörelse. Förtrycket har han således länge brännmärkt. Men först nu är han, sonen till en förmögen muslimsk advokat från nordvästra Punjab, själv på allvar utsatt för det.

Under tre hemska månader i isoleringscell har han inte ens något att skriva med. Den trotsiga fyrradning som så småningom ska inleda diktsamlingen *Dast-e saba* (Vindens hand; 1952) tvingas han lära sig utantill.

*Jag sörjer inte papperet – inte heller pennan;
nej, jag tar hjärtats blod på fingret...
Knappt besvärar jag av munkavlen;
min röst ljuder ju från varje länk i mina fjättrar...*

När hans villkor så småningom blir drägligare, kan han lägga grunden till *Dast-e saba* och senare också till *Zindan namala* (Berättelse från fängelset; 1956). I dessa diktsamlingar ryms något av det mest intensiva och förtätade som Faiz skrivit: Upplevelsen av fängelset och traditionens

uttryck för älskarens ensamhet och längtan har funnit varann.

I cellen drömmer diktaren om sin älskade och vaknar till en gryning "som är genomsyrad av doften av din kropp". Ibland talar han uttryckligen om kärleken till fosterlandet.

Besvärjer ensamheten

Faiz' fängelsedikter besvärjer ensamhet och tryckande tystnad. Bild läggs till bild – dag och natt avlöser varann, morgon och kväll, måne och sol och stjärnor. Natt och dag är som fastkedjade, fastsydda i varann, när gryningen eller skymningen kommer blöder den som efter ett svärdshugg eller skalpellstick. Men långt svårare att uthärda är det tillstånd där själva tiden tycks stå stilla, kvävd som av en förbannelse. Eller den totala intighet där varken natt eller dag råder, varken sol eller måne lyser.

Dessa bilder går igen i diktsamling efter

diktsamling. Faiz återkommer ständigt till det som natt och dag, måne och sol, gryning och skymning tillsammans utgör: Livet i dess fullhet.

Till livets fullhet hör att kunna känna. Hellre smärta än att bli övergiven av smärtan, hellre kärlekens plåga och närhet än ensamhet. Hellre ångestrop och domsbasuner än en tystnad där instrumenten övergetts av sina melodier och sångrösten måste leta efter sin sångare.

Diktarens öga kan gå förlorat i blindhet, kan stickas ut. Men just i smärtan blir diktens under möjligt. Dikt är trots: Ur fångkedjorna kommer rasslande musik, fotbojorna blir till ankelbjällror som klingar i dans.

Det händer att själva kroppen förvandlas till en främling som diktaren måste släpa på. I en dikt av sent datum tar han av sig den och betraktar den med vemod – en gammal trasa där vänner och fiender läm-

Urduoesin gör makthavarna nervösa

Faiz skriver på urdu, som egentligen inte är hans modersmål. (Först mot slutet av sitt liv författar han också några dikter på punjabi.) Urdu är därtill ett språk utan förankring i någon särskild provins. Endast 5 procent av Indiens och 8 procent av Pakistans invånare talar det som förstaspråk.

Men det förstås av mångdubbelt fler, särskilt i städerna. Inom den koloniala förvaltningen hade urdu ställning som officiellt språk, och under 1900-talets första decennier upplevde det en guldålder som medium för kulturell renässans och motstånd mot britterna.

När så brittiska Indien delades i två självständiga stater 1947, blev urdu Pakistans nationalspråk – och i gengäld stämplat som "muslimskt" i Indien! Ändå är och förblir urdu något som borde förena i stället för att skilja – talspråksorden i urdu är praktiskt taget desamma som i hindi.

Bevarat persiska versformer

Det är främst i sin skrivna form – med modifierad arabisk skrift – som urdu vittnar om arvet från muslimska erövrare som gång efter annan trängt in i Indien från nordväst. I all synnerhet i poesin vimlar det av persiska ord.

Poesin har dessutom bevarat såväl den klassiska persiska poesins versformer som dess stående figurer: Den olycklige älskaren, den kallsinniga kvinnan med drag av kurtisan, den listige rivalen, munskänken med vin att dricka ur pokal.

(Märkligt nog skrivs både älskaren och hans älskade i maskulin form.) Dessa figurer har visat märklig livskraft ända in i vår tid, in i den moderna friare diktform som går under namnet *nazm*. Men allra mest är de förknippade med den traditionella diktformen *ghazal*.

En *ghazal* är uppbyggd av ett mindre antal tvåradiga strofer, i vilka ett enda rim dominerar ljudbilden. Första strofens versrader rimmar parvis, och detta rim återkommer sedan som avslutning på stroforna: AA, BA, CA, DA o s v. Till innehållet är *ghazalen* många gånger inte alls sammanhängande, utan tvärtom bildar varje verspar en enhet för sig.

Symbolisk tolkning

Diktformens styrka har utgjorts av dess förmåga att låta sig tolkas symboliskt, att utspelas på flera plan samtidigt. Än har älskaren uttytts som själen som längtar efter att förenas med Gud, med vinet som symbol för det andliga. Än som upprorsmannen och hans självuppoffrande kärlek till fosterland och frihet.

Ghazalen har gett röst åt ensamhet och lidande men också åt kampen för att hålla kärlek och ideal levande, åt ett trotsigt förakt för de etablerade och bigotta, de ljumma kompromisserna. Sålunda har en skenbart inåtvänd kärlekspoesi kunnat fungera som något av en känslomässig säkerhetsventil i ett samhälle präglad av feodala lydnadskrav, andlig småkurenhet och oöverstigliga barriärer mellan kvin-

nor och män.

Under den progressiva författarrörelsens blomstringsår på trettio- och fyrtio-talen tog, signifikativt nog, ingen indisk litteratur så starka intryck av de nya strömningarna som den på urdu. Praktiskt taget alla betydande urduförfattare anslöt sig till rörelsen eller stod den åtminstone nära.

För makthavarna har denna poesi utgjort ett potentiellt hot. *Mushairas*, poesi-uppläsningar med utstuderad rangordning mellan deltagarna, hörde till att börja med visserligen hemma vid kultiverade muslimska furstehov. Men med tiden steg de ut ur sin isolering. I samma riktning verkade nya media som radio och gramfoninspelningar, liksom filmen som gav poeterna möjlighet att skriva sånger.

Publiken fyller i

Tryckta diktsamlingar har däremot aldrig haft någon större spridning, utan det är i stället just vid *mushairas* som Faiz och andra diktare kunnat möta den breda publiken. En publik som ofta inte kan läsa men som känner traditionen och de stående figurerna utan och innan, som kanske själv fyller i rimorden vid radsluten! Uppemot 50.000 människor och mer lär Faiz ha kunnat samla, och så stora folksamlingar kan göra vilken diktator som helst nervös. Tidvis har offentliga *mushairas* mycket riktigt varit helt förbjudna i Pakistan.

Anders Sjöbohm

nat sina avtryck. Sprickor och rispor efter förtal, spottloskor från fanatiska präster, rött efter hjärteblod och kyssar.

Domen mot Faiz fastställs så småningom till fyra års fängelse. 1955 släpps han dock och återtar redaktörskapet för Pakistan Times. Men tre år senare häktas han igen. En militärjunta, ledd av **Ayub Khan**, har tagit makten.

Faiz får på nytt anledning att skriva dikter med fängelsemotiv, dikter som så småningom kommer att ingå i samlingen *Dast-e tah-e sang* (Handen under stenen; 1965). Efter sex månader släpps han dock igen. Pakistan Times står nu, liksom all press, under militär kontroll. Faiz måste ligga mera lågt politiskt än tidigare; de båda fängelsevistelserna har gjort honom försiktig. Han arbetar som lärare, så småningom som rektor, försöker blåsa liv i den pakistanska teatern och publicerar kritiska es-säer. Tidvis vistas han utomlands. Hans rykte som författare växer, hemma som borta. Många av hans dikter tonsätts och blir populära sånger. 1962 mottar han Leninpriset i Moskva.

I sina dikter kan Faiz tala mera fritt än vad han annars kan. *Dast-e saba* tillåts

komma ut innan ens någon dom fallit i rättegången. Också under Pakistans diktatorer kan Faiz publicera sig, några gånger trycks hans poesi t o m i lyxutgåva. (Låt vara att en och annan dikt uppträder i stympat skick.) Kanske är det Faiz' allt större berömmelse som ger honom det utrymme. Kanske uppvisar hans poesi så småningom en sådan bredd att både radikaler och konservativa kan räknas till hans publik.

Politiska dikter

Politiska dikter hittar man, i vilket fall som helst, genom hela hans produktion. "*Tala, för sanningen lever ännu! tala vad än som måste sägas*", heter det redan i hans första diktsamling. Det folk Faiz säger sig vilja tala för får emellertid gärna något anonymt över sig, misären skymtar mest i fågelperspektiv – i en tidig dikt som kroppar till salu i gator och gränder, som kroppar täckta av smuts och blod.

I samlingarna från 1952 och 1956 hittar man uttryck för besvikelse över Pakistans utveckling efter självständigheten och hyllningar åt frihetens martyrer: Mördade studenter från shahens Iran, makarna **Rosenberg** i USA, upprorsrörelser i Afrika.

Längre fram gör Faiz palestiniernas sak till sin, inte minst i diktsamlingen *Sar-e vadi-ye Sina* (I Sinais dal; 1971). Bilder av släckta ljus och blindhet får uttrycka Faiz' vända över kriget mellan Indien och Pakistan 1965, hösten som klär trädstammarna nakna och förvisar fåglarna från deras sång symboliserar den förtrampade friheten.

Han lägger monologer i tyrannens mun och i slavens, skriver ironiskt om inställsamma poeter och om blodet som aldrig syns på de verkligt skyldigas händer. I en dikt liknar han hela samhället vid en stad där murar byggts koncentriskt runt varann och där invånarna berövats sin mänskliga värdighet – ett fängelse.

Efter att Pakistans östra del (i ett blodigt uppror och med indisk hjälp) frigjort sig 1971, får (Väst-)Pakistan en folkvald ledare i **Zulfikar Ali Bhutto** – med Faiz som kulturell rådgivare. När så Bhutto mot slutet av sjuttio-talet störtas (och senare avrättas) av **Zia ul-Haq** militärdiktatur, lämnar Faiz landet.

Den stränga islamiseringspolitik som Zia driver – men som faktiskt påbörjats

VÄND!

FORTS.

långt tidigare – är minst av allt i Faiz' smak. Han fortsätter dock att skriva. 1978 kommer *Sham-e shahri-yaran* (Afton i vännernas stad) och 1980 *Mere dil, mera musafir* (Mitt hjärta, min resenär).

Ghubaré ayam (Dagarnas damm; 1984) blir hans sista bok, bitvis vemodigt tillbakablickande, med dikter där kärleken (ironiskt nog) liknas vid en fångenskap och där Faiz uppmanar en ny generation att ta över. 1982 återvänder Faiz för gott till Pakistan, och samma år nomineras han till Nobelpriset i litteratur. Han är nu en gammal och sjuk man. 1984 dör han och dagen efter hans död publiceras hans sista dikt i de pakistanska tidningarna – en skarp kritik av diktaturen och den islamiska fundamentalismen.

Men Faiz tar farväl på fler sätt. Redan i *Sham-e shahri-yaran* finns en gripande dikt där han försöker föreställa sig sin egen död – som en kyss, som en skimrande morgon, i den älskades föraktfulla skepnad. I slutversen frammanas bilden av en mördare med höjd kniv och ett mörker som täcker hela jorden.

Dessförinnan har emellertid också något ljusare skymtat. I avskedets stund kommer nämligen orden till hjärtat att handla om tacksamhet för den kärlek dikta- taren fått uppleva och om tacksamhet för att det brustna hjärtats natt är förbi.

Anders Sjöbohm

□ Det finns relativt gott om översättningar av Faiz' poesi. Den som – i likhet med artikelförfattaren – inte kan urdu behöver således inte förtvivla.

1987 gavs tre små Faiz-volymer ut i Sverige, en på engelska och två på svenska. *Memory* (Vudya Kitab, övers Sain Sucha) motsvaras nästan helt av *Inte ensam* (Kitabiat; övers Sain Sucha och Gail Ramsey). *Inte långt från ensamheten* (Kitabiat; övers Marina Weilguni och Waleed Meer) tycks närmast ha Naomi Lazards – se nedan! – tolkningar som inspirationskälla.

Utänför Sverige finns en hel del att välja på. *Poems by Faiz* (övers V G Kiernan, 1970) är begränsad till Faiz' fyra första samlingar och har försökt bibehålla något av originalets versmått – parallellt med en mer ordagrann översättning. Versen i Naomi Lazards prisbelönta tolkningsvolym *The true subject* (1988) är däremot fri. (Ingen förnekar att boken är en stor läsoplevelse. Om Lazards tolkningar står alltför fria i förhållande till originalen eller ej är däremot en omdiskuterad fråga.) Sak samma gäller *The unicorn and the dancing girl* (övers Daud Kamal, 1988) som också innehåller en hel del biografiskt material. Om Faiz' liv kan man också läsa i *Imdad Husains An introduction to the poetry of Faiz Ahmad Faiz* (1989).

Bland allmänna urduantologier och bakgrundslitteratur kan nämnas *Urdu ghazals – an anthology from 16th to 20th century* (Ed by K C Kanda, 1995) och *The Penguin book of modern Urdu poetry* (Selected and translated by Mahmood Jamal, 1986) samt Ralph Russells kommenterade antologi *Hidden in the lute* (1995) liksom dennes *The pursuit of Urdu literature* (1992) som ägnar ett långtifrån okritiskt kapitel åt Faiz.

Tack till Sain Sucha för kritiska synpunkter.

Jaipur Kawa Brass Band. Deltog i sommarens Re:Orient-festival i Stockholm.

Indiskt brass i Stockholm

Indisk musik, det är Ravi Shankar det. Tablas, sitar och kanske en flöjt. Eller filmmusiken som skapat sina egna indiska popstjärnor, vilkas renommé spritts över hela Mellanöstern. Men indisk musik är så mycket mer. Brassbanden exempelvis. Mässingsblåsarna kom till den indiska subkontinenten redan 1760 med den första brittiska militärörkestrern till Calcutta för att underhålla kolonialarmén.

Men ganska snart blev indiska musiker och band vanliga. I dag finns det bara i New Delhi runt 900 orkestrar registrerade. I hela landet livnär sig mellan en halv och en miljon människor som medlemmar i orkestrarna, vilka spelar på parader och fes-

tivaler och underhåller gäster på de många och långa indiska brölloppen.

Från att i början ha spelat militärmarscher och polkor genomgick även mäs- singsorkestrarnas musik en indifiering i samband med självständigheten. I vågen av world music sprids nu denna till Europa.

Den berömda tablasspelaren Hameed Khan har samlat ihop elva duktiga blåsare och en dansare i Jaipur Kawa Brass Band som i sommar turnerat i Europa. Med ett brett spektrum från traditionell dansmusik till populärmusik gjorde de en bejublad konsert under Orientfestivalen i Stockholm den 15 juni.

Hansi Elsbacher

50-årsjubileum ger eko

Att Indien fyllt 50 år har sannerligen inte gått spårlost förbi. I Indien har hyllmeter med litteratur i ämnet utkommit, något vi hoppas återkomma till i senare nummer; och varje tidning och tidskrift med självaktning har givetvis haft påkostade jubileumsnummer.

Vårt indiska husorgan India Today hade exempelvis i sitt 15 augusti-nummer ett bildreportage med klassiska bilder från landets 50-åriga historia med tonvikten på epoken med Nehru och Indira Gandhi. Vidare ett ambitiöst bildrikt reportage från ömse sidor gränsen Indien/Pakistan, om familjer som splittrades när landet delades 1947, och där i några fall först nu genom India Todays försorg syskon återfått kontakten med varandra.

I ett reportage har tidskriftens utsända återbesökt platser med stark koppling till mahatma Gandhi; Champaran i norra Bihar där Gandhi 1917 ledde kampen mot

utsugande brittiska indigoodlare; Dandi i Gujarat där Gandhi 1930 företog den ryktbara "saltmarschen" i protest mot det förhatliga brittiska saltmonopolet; Noakhali i nuvarande Bangladesh dit Gandhi for hösten 1946 i hopp om att få ett slut på de besinningslösa massakrerna i området, där uppemot 50.000 hinduer mördades.

Slutligen kryddas numret med två essäer som baseras på samtal med författarna V S Naipaul och Salman Rushdie, där båda är ytterst kritiska till den utveckling som Indien genomlevt men ändå från skilda utgångspunkter hyser optimism inför framtiden.

Här hemma visades på TV i somras en utomordentlig dokumentär från BBC i flera delar om dynastin Nehru-Gandhi, som blev en god sammanfattning av indisk nutidshistoria. Och i Dagens Nyheter publicerades den 17 augusti en lång novell av Salman Rushdie, *Eldfågeln bo*, till vilken

Femtio år av frihet skärskådas

När klockan slår tolv i natt, medan världen sover, kommer Indien att vakna till liv och frihet", sa **Jawaharlal Nehru** i sitt tal inför den konstituerande församlingen i Delhi den 14 augusti 1947.

India! The Golden Jubilee, nummer 57 av den förnämliga engelska bok-tidskriften *Granta* – en samling skönlitterära, journalistiska och essäistiska texter som belyser Indien ur skilda synvinklar – har redaktionen låtit ett antal personer ur olika samhällsskikt berätta om hur de minns den där natten för femtio år sedan, när "klockornas visare möttes som händerna i en respektfull orientalisk hälsning", som **Salman Rushdie** formulerade det i *Midnattsbarnen*.

Ohyggliga vittnesmål

Vittnesmålen handlar dock, visar det sig, mindre om glädje och förväntan än om fador och ohyggligheter i samband med delningen, folkomflyttningarna och de blodiga förföljelserna.

Om följderna av detta nationella födelsetrauma berättar *Urvashi Butalia* i ett utdrag ur en kommande bok, en personlig, rörande och upprörande redogörelse för hur hon söker upp sin försvunne morbror som stannade kvar i Lahore 1947 när resten av familjen flydde till Indien; men försöket att återknyta de avklippta förbindelserna misslyckas.

Motsättningarna mellan muslimer och hinduer har flammats upp på nytt i och med framväxten av den politiserade hindutvafundamentalismen. I svallvågorna efter hindu-fanatikernas förstörelse av Ayodhya-moskén i december 1992 ägde svåra

kraveller rum, bland annat i Bombay, om döpt till Mumbai av de maktfullkomliga kommunalpolitikerna i hindupartiet Shiv Sena. Världsmetropolen på västkusten skildras i ett kritiskt reportage av den New York-baserade journalisten **Suketu Mehta**.

Ett av de märkligare bidragen i *Granta* är signerat **Nirad C Chaudhuri**. Denne den indiska litteraturens nestor – hundra år i år! – kan se tillbaka på ett långt liv av skrivande, vilket han gör med viss bitterhet; han har aldrig kunnat förlika sig med den indiska självständigheten och lever sedan 1947 i exil i England.

En annan författare som varit med länge är den outtröttlige **R K Narayan**, som bidrar med ännu ett avsnitt ur sin ständigt fortlöpande berättelse om livet i den fiktiva staden Malgudi.

Litterärt stjärnuppååd

Bland *Granta*'s litterära bidrag i övrigt kan man glädja sig åt ett avsnitt ur en ny roman av den sparsmakade prosaisten **Amit Chaudhuri**, en berättelse av den alltid läsvärda **Anita Desai**, dikter av **Vikram Seth** och **Michael Ondaatje** och ett kapitel från **Arundhati Roy**s uppmärksammade debutroman *The God of Small Things*.

Därtill ett antal sidor ur **V S Naipauls** dagbok från Bombay 1975, anteckningarna som låg till grund för storverket *A Wounded Civilization*. Andra medverkande i numret är **Jan Morris**, **William Dalrymple**, **Phillip Knightley** och **Mark Tully**.

Snart kommer Indien att vara världens

folkrikaste land. Samtidigt som 40 procent av befolkningen lever under existensminimum har de frisläppta marknadskrafterna resulterat i kraftig ekonomisk tillväxt och medelklassen omfattar idag uppemot 200 miljoner människor. "För första gången kan en någorlunda välsituerad västerländsk besökare känna sig fattig i Indien", konstaterar *Granta*-redaktören **Ian Jack** i sin inledning.

Dystert framtidsscenario

Nu håller folkflertalet i denna världens största demokrati på att förpassa kongresspartiet och därmed den bildade politiska eliten till historiens skräpkammare.

I dess ställe lyfter man fram ett konglomerat av populistiska ledare som inte längre framställer sig som lärare och folkbildare utan som företrädare för regioner, folkgrupper, kaster: En **Laloo Prasad Yadav** – korrumperad f d chefsminister i Bihar, en **Bal Thackeray** – reaktionär Shiv Sena-supremo i Bombay. (Båda porträtteras i *Granta*.)

Det är ett på det hela taget ganska dystert framtidsscenario som frammanas. Men ingen beskrivning av Indien kan vara entydig, och jag fäster mig trots allt vid **Suketu Mehtas** positiva motbild från Bombay: Händerna som sträcks ut från det redan överfulla pendeltåget för att hjälpa fler passagerare att klänga sig fast, oavsett om de är muslimer eller hinduer, brahminer eller kastlösa, rika eller fattiga. "Kom ombord, säger de. Det ordnar sig. We'll adjust."

Tomas Löfström

man visade bilder av indiska fotografer – framför allt **Raghu Rai** – hämtade ur en nyutkommen bok *India: A Celebration of Independence 1947 to 1997* (Aperture Books, 20 East 23rd Street, New York, NY 10010) i vilken också återfinns berömda Indien-bilder av **Henri Cartier-Bresson** och **Sebastiao Salgado**.

Samuel Strandberg, oförtröttlig Indien-vän, kom lagom till jubiléet ut med en uppdaterad version av sin bok *Indien i stort och smått*, utgiven på eget förlag AB Samuel Travel (Farstavägen 37, 123 34 Farsta). Strandberg har i flera decennier följt utvecklingen i byn Luvarsal i Gujarat, och har haft den som utgångspunkt för flera böcker.

Här låter han korta intervjuer med bybor av skilda slag interfoliera den sakliga och välskrivna texten om Indiens historia och nutida samhälle, på ett sätt att det blir levande. För att något visa på Indiens mångfald presenterar Strandberg i slutet på boken kort några "typiska" byar från andra delar av landet, bl a en risodlarby i

TamilNadu och en bergsby i norra Västbengalen. Också här kompletterar han med ett antal personporträtt.

IDanmark har med anledning av 50-årsjubiléet publicerats två mycket intressanta böcker, som egentligen är utökade tidskriftsnummer. Nr 2/97 av tidskriften *Den Ny Verden* (som ges ut av Center for Udviklingsforskning, Gammel Kongevej 5, DK-1610 København V) har titeln *Indien – 50 år, fremskridt og fattigdom*, och är en antologi med texter omväxlande på danska och svenska.

SYDASIENS egen **Staffan Lindberg** skriver om framgången för det indiska jordbruket, en utveckling som inte enbart kan hänföras till den Gröna revolutionen. **Karl-Reinhold Haellquist** redogör för de politiska förhållandena i Indien under 1990-talet, där tendensen är bort från tvåpartisystem och där koalitionsregeringar har kommit för att stanna. **Björn Hettne** analyserar hur Indiens roll i världen förändrats, "från Raj till region", och **Åse Mygind Madsen** behandlar kastsystemet,

som alljämt spelar en avsevärd roll.

En annan dansk tidskrift heter *Den Jyske Historiker* och ges ut av Historisk Institut, Nørrebrogade, Århus Universitet, DK-8000 Århus C. I sitt 218 sidor tjocka specialnummer 77/78 (juni 1997) publiceras texter av ett 15-tal forskare under temat *Indien – tradition og nation*, där ambitionen varit att skildra dels hur det brittiska kolonialstyret förändrade traditionella indiska samhällen och dels vilket samhälle och politiska former som så småningom växte fram ur kolonialstyret, och ledde till självständigheten 1947.

Thomas Blom Hansen skriver intressant om hur drömmen om den indiska nationen faktiskt skapades efter 1857, och **Erik Kjærgaard** berättar spännande om hur **mahatma Gandhis** konkreta kamp mot kolonialismen i efterhand förvandlats till en legend, hur han mytologiserats. Också SYDASIENS **Stig Toft-Madsen** medverkar med en artikel om indisk skogspolitik.

Lars Eklund

AFGHANISTAN

Dostam tillbaka

□ Det afghanska inbördeskriget bjuder på ständigt nya överraskande skeden. Efter att talibanregimens trupper i en offensiv norrut i början av september åter kommit nära oppositionsalliansens viktigaste stad Mazar-i-Sharif har krigslyckan åter svängt. I en dramatisk utveckling drevs **Abdul Maliks** uzbek-milis ut ur staden av den shiamuslimska milisen *Hezb-e-Wahdat*, samtidigt som den i våras fördrivne uzbekiske krigsherren general **Rashid Dostum** den 12 september återvände till Afghanistan från landsflykten i Uzbekistan, mobiliserade nya trupper och förenade sig med *Hezb-e-Wahdat* för att med gemensamma krafter kämpa mot talibanarmén.

BANGLADESH

Fredsavtal i CHT

□ Efter tio år av förhandlingar mellan stamfolkens gerillaorganisation *Shanti Bahini* och den bangladeshiska regeringen kommer inom kort ett fredsavtal att skrivas under. Detta stod klart efter ett avgörande möte mellan premiärminister **Sheikh Hasina Wajed** och chakma-ledaren **Upendra Lal Chakma** den 12 september i Dhaka. Repatrieringen av flyktingar från Indien väntas nu återupptas.

Protest mot prishöjningar

□ En nyligen genomförd prishöjning på bensin och andra drivmedel, som subventioneras av staten, har lett till protester från oppositionen under ledning av BNP. Protester har också kommit från organiserade bussägare, lastbilschaufförer och förare av autorikshor. Den 24 augusti genomfördes en protestdag då så gott som all motortrafik i Dhaka låg nere.

Dödsdomar mot poliser

□ Tre före detta poliser har dömts till döden för mordet på **Yasmin**, en 14-årig flicka från en by i Dinajpur som arbetade som hembiträde i Dhaka. 1995 lämnade hon Dhaka och reste ensam till Dinajpur. På vägen till hembyn plockades hon upp av en polisbil och återfanns senare våldtagen och mördad. Mordet väckte mycket stor

uppmärksamhet och ledde till protester och demonstrationer runt om i landet, och fallet blev en symbol för polisövergrepp och våld mot kvinnor.

INDIEN

Laloos fru tar över

□ Efter att i månader ha vägrat att ge vika för kraven på sin avgång avgick i slutet av juli den korruptionsanklagade chefsministern i Bihar **Laloo Prasad Yadav** och lät sig arresteras, men bara för låta sin hustru **Rabri Devi** väljas till sin efterträdare. Yadavs inblandning i den stora muthärvan inom foderbranschen i Bihar prövas nu rättsligt. Han figurerar som huvudmisstänkt i en bluffaffär som kostat delstatskassan 370 miljoner rupees.

Striden om myndigheterna skulle låta arresteras Yadav eller ej ledde till att regeringspartiet *Janata Dal* splittrades. Yadav och de parlamentsledamöter som är honom trogen bildade ett nytt parti *Rashtriya Janata Dal*, vilket ytterligare försvagat koalitionsregeringens position.

Fredsavtal i Nagaland

□ Efter månader av överläggningar i Schweiz enades i augusti representanter för indiska regeringen och **Isak-Muivah**-fraktionen av gerillaorganisationen *National Socialist Council of Nagaland (NSCN-IM)* om ett tre månaders vapenstillstånd i delstaten Nagaland invid Burmas gräns, där inbördeskrig rasat i decennier. Avtalet som delvis kommit till stånd tack vare initiativ från den i Nagaland dominerande baptistkyrkan hotas dock av att förhandlingar ännu inte kunnat slutföras med den andra fraktionen inom NSCN, ledd av **SS Khaplang**.

Strid om 500-årsjubileum

□ Nästa år planerar Portugal att fira 500-årsjubileet av **Vasco da Gamas** "upptäckt" av Indien 1498. I ett tidigt skede inbjöds Indien att delta i planeringen, och de delstater som haft mycket med Portugal att göra, Goa och Kerala, accepterade glatt att medverka i förhoppning om att detta skulle gynna turismen. Men en växande opinion, ledd av historikern **Claude Alvares**, har skarpt kritiserat indisk medverkan efter-

som detta skulle innebära en hyllning till kolonialismen och dess hundratals år av förföljelse, exploatering och religiös intolerans. Kritiken har nu fått såväl indiska regeringen som de berörda delstaterna att dra sig ur projektet.

Moder Teresa hyllades

□ Miljontals människor hyllade den 13 september **Moder Teresa** när hon i en statsbegravning fördes till den sista vilan i Calcutta. Statschefer från hela världen liksom det samlade politiska toppgarnityret i Indien var på plats, inklusive president **Narayanan**, premiärminister **Gujral**, kongressledaren **Kesri**, **Sonia Gandhi** och BJP-ledaren **Vajpayee**.

Biltätt i Sydindien

□ Aktuell indisk statistik visar att de sydindiska delstaterna Tamil Nadu och Kerala är bland de fordonstättaste i Indien. Detta jämte Punjab och Haryana. Statistiken visar fordon per kvkm där ledande Punjab har 32,5. Lägsta siffrorna finner man bland bergsstaterna längst i norr och förvånande nog Maharashtra (4,2).

Korruption utan påföljd

□ Korrupta indiska politiker liksom sadistisk polis och militär har inget att frukta av de undersökningskommissioner som tillsatts de senaste 20 åren. Det visar en granskning som veckotidningen *India Today* gjort nyligen. Av de 24 undersökningar som tillsatts sedan 1977 har inte en enda lett till åtal eller liknande. Det handlar om politisk korruption, valfusk, polisövergrepp inklusive mord och rasupplopp där regeringen efteråt tillsatt en undersökning. I sex fall blev det inte ens en rapport av undersökningarna och i ytterligare 12 fall lades rapporterna till handlingarna utan åtgärd. Övriga pågår fortfarande efter uppmot tio år.

Internetboom på gång

□ Indien hade 1996 bara ca 8.000 internetabonnemang, men siffran väntas stiga till en halv miljon år 2000. Det kan jämföras med Kinas hopp från 75.000 förra året till väntade 2 milj år 2000. Och Japans hopp från 2,8 milj till 25 miljoner om ett par år.

MALDIVERNA

Historiebok förbjuden

□ Maldiviska myndigheter förbjöd i början av september all spridning av en nyutkommen bok, *Iyye* (I går), av den 83-åriga frispråkige författaren **Abdul Hakeem Hussain Maniku** om landets historia, skriven på dhivehi.

Informationsministeriet motiverar förbudet mot vad man betecknar som en "hatbok" med att **Maniku** publicerar "ärekränkande material" och "falska anklagelser" mot personer som intar en hjälteroll i maldivisk historia. Det gäller bland andra sultanen **Hassan Izzuddin** (även kallad **Dhon Bandarain**), som på 1700-talet befriade öriket från malabariskt styre. Också Maldivernas förste president **Mohamed Amin Didi** och en förutvarande premiärminister **Abdul Majeed Didi** beskrivs i boken på ett sätt som inte visar tillbörlig respekt för deras nationella insatser, beskylls **Maniku** för.

NEPAL

Transitavtal i hamn

□ Indien och Nepal har kommit överens om ett avtal för nepalesisk transittrafik genom Indien till Bangladesh, som trädde i kraft den 1 september. Avtal träffades mellan Nepals premiärminister **Lokendra Bahadur Chand**, utrikesminister **P C Lohani** samt Indiens premiärminister **Gujral** i Kathmandu i början av juni. Transitrutten som är 61 km lång förbinder **Bhulbari** i Nepal med **Bangband** i Bangladesh.

Genom en välvillig inställning till Nepal i transitfrågan hoppas Indien i utbyte att andra tvistefrågor mellan länderna ska lösas, bl a kring ett omstritt vattenkraftsprojekt i Mahakalifloden och ett likaså omstritt landområde på gränsen mot Kina – **Kalapani** – som såväl Indien som Nepal gör anspråk på.

PAKISTAN

Sekteristiskt våld

□ Mer än 150 människor har hittills i år dödat i terrorattentat med religiös anknytning i Pakistan. Våldet mellan de militanta sunni- och shiamuslimska organisationerna trappas

ständig upp, med blodiga attacker i byar, på marknadsplatser och till och med inne i moskéer. Kraven växer nu på regeringen att man ska sätta in militär för att få ett slut på våldsdåden, men inrikesminister **Shujaat Hussain** avfärdar dessa krav och hävdar att det är en fråga för civila myndigheter att upprätthålla lag och ordning.

Kashmir i fokus

□ Femtio år efter självständigheten är Kashmirfrågan fortfarande en av de hetaste politiska frågorna i Pakistan. I sitt högtidstal i parlamentet med anledning av 50-årsjubileet sade premiärminister **Nawaz Sharif** att den pakistanska självständigheten inte är fullständig förrän den dag då också deras "kashmiriska bröder" kan delta i firandet. Sharif förklarade att folket i Kashmirdalen utkämpar ett "krig för självständighet" och att Pakistan tänker fortsätta erbjuda moraliskt, politiskt och diplomatiskt stöd i den "rättvisa kampen".

Diplomatisk aktivitet

□ Premiärminister Sharif mötte sin indiska kollega Inder Kumar Gujral för överlägg-

ningar i samband med de sydasiatiska nationernas samarbetsorganisation, SAARC, toppmöte på Maldiverna i maj. Mötet mellan de båda – en gång i världen tillika skolkamrater i Lahore i Punjab – är det första på regeringschefsnivå på fyra år och har redan lett till en viss normalisering av de kylslagna relationerna mellan länderna. Fångslade medborgare har utväxlats, "heta linjer" upprättats och arbetsgrupper har skapats för att ta sig an tvistefrågor, men det är oklart om dessa också kommer att inkludera Kashmirfrågan.

Indien har visserligen förklarat sig villigt att ta upp "alla frågor" i bilaterala förhandlingar men att man måste utgå från Simlaavtalet 1965 och att Jammu och Kashmirs anslutning till Indien inte kan komma på tal. Pakistan ser helst att frågan avgörs på ett internationellt plan, bl a har man välkomnat amerikanska initiativ att medla i konflikten.

SRI LANKA

Kräftgång för turismen

□ Turismen till Sri Lanka fortsätter sin kräftgång. 1996 gick

den ner 25 procent jämfört med 1995, men i år har den gått upp igen. Det visar sig bl a också genom att aktiekurserna i hotellbolag stigit på sistone. Över 100.000 turister kom till landet första kvartalet i år, vilket var 17 procent fler än förra året.

Rekordskörd för teet

□ Sri Lankas teproduktion slog rekord förra året med sina 258 miljoner kilo, en ökning med fem procent jämfört med 1995. Ökningen faller helt på det låglandsodlade teet medan övriga teområden minskat något. Temyndigheterna konstaterar nöjt att hela 60 procent av det lanke-siska teet kommer från småodlare. Teet är Sri Lankas största exportvara med sina 25 procent av den totala exporten.

Lanka Guardian hotad

□ Den oberoende tidskriften Lanka Guardian är viktig läsning för alla som vill få inblickar i den politiska och intellektuella diskussionen på Sri Lanka. Eftersom tidskriften nu gått miste om utländska bidrag, kan den i fortsättning bara komma ut en gång i månaden – liksom dess motsvarighet på singalesiska, Vikalpa ("Alternativet").

Problemen för Lanka Guardian känns bittra för **Mervyn de Silva**, tidningsveteran som i många år lett tidskriften.

Exminister åtalad

□ Oppositionspolitikern **Jaylath Jayawardena** (UNP) har åtalats för att ha tagit emot dubbla löner under sin tid som medlem i den förra regeringen. Samtidigt som han satt i parlamentet var han under flera år läkare för den dåvarande presidenten. I våras lämnades en anonym anmälan mot Jayawardena in till polisen i Colombo. Om han fälls i den pågående rättegången förlorar han sin plats i parlamentet och riskerar ett längre fängelsestraff – enligt egen utsago även tortyr.

Doktor Jayawardena arbetar med frågor som rör brott mot de mänskliga rättigheterna och har ofta påtalat för regeringen att något måste göras för att förbättra den humanitära situationen för den tamilska civilbefolkningen i norr och öster.

– Jag har varit obekvämt för regeringen och presidenten. Hon vill nu göra sig av med en oppositionspolitiker som slåss för de mänskliga rättigheterna, säger Jayawardena.

Flyg till

➤ Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal etc

Med

➤ Gulf Air, Lufthansa, Tarom, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något annat av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42

111 37 STOCKHOLM

Tel 08 - 10 45 58

Fax 08 - 723 06 66

e-mail:metropol@stockholm.mail.telia.com

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Posttidning B
Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om du betalat årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 160 kr i Sverige (Institutioner 200 kr). Övriga Norden 240 kr, övriga Europa 275 kr, övriga världen 310 kr. Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN

Utgivningspostkontor LULEÅ 1

FOTO: HANSI ELSBACHER

Indiska gudar – del II

GANESHA

Elefanthövdade Ganesha är den äldste sonen till Shiva och Parvati. En källa till vishet och glädje och till långt liv. Utom för några år sedan, då på hans födelsedag en jordbävning skakade Maharashtra och tusentals människor gjordes hemlösa. De äldre sov utanför husen som rasade in och begrov de unga.

Det finns många legender kring hur Ganesha fick sitt elefanthuvud. En populär berättelse är den om hur Shiva högg av huvudet på honom, ovetande om att det var hans egen son, då Ganesha vaktade porten till huset där Parvati låg i badet.

När Parvati upptäckte vad Shiva gjort blev hon rasande och tvingade den nu ångerfyllda Shiva att återge sonen liv. Han gav sig iväg hemifrån för att skaffa ett huvud från den första varelse han stötte på. Det råkade bli en elefant.

Guden Ganesha firas över hela Indien som en lyckogud. Alla afärsmän har ett litet altare för Ganesha. Särskilt populär är han dock i Maharashtra och i finansmetropolen Mumbai, där han i år firades med en festival i elva dagar, avslutade med korteger genom stadens gator och att gudafigurer i tusentals kastades i havet den 15 september.

Här säljs SYDASIEN i lösnummer

Stockholm:
Handel och Vandel, Östgötagatan 33
Mediarummet, Stora Nygatan 26
Press Specialisten, Sveavägen 52
Press Center, Gallerian, Hamngatan 37
Press Point, Kungsgatan 14
Press Stop Söder, Götgatan 31

Göteborg:
Alternativ Handel, Södra Larngatan 18
Press Butiken, Drottninggatan 58

Malmö:
Cafe; Nutiden, Davidshallsgatan 4
Press Stop, Södergatan 20
Tidskriftsbutiken, Södra Förstadsgatan 18

Uppsala:
Globalen, Sysslomansgatan 2
Press City, Drottninggatan 2
Uppsala Bokcafé, Kungsgatan 41

Danderyd:
Bokhandeln i Djursholm, Vendeavägen 8

Gävle:
Alternativboden Lyktan, Kyrkogatan 14

Karlshamn:
Antikvariat Bode Karlshamn, Ronnebygatan 15

Karlstad:
Karlstads Bokcafé, Gjuteriet, Verkstadsgatan 1

Linköping:
Press Stop Linköping, Trädgårdstorget 4

Lund:
Press Stop Lund, Klostergatan 8 B

Umeå:
Press Stop Umeå, Skolgatan 51

Västerås:
Press World, Hantverkargatan 9

Du kan också beställa nya och äldre exemplar av SYDASIEN direkt från redaktionen. Telefon 046-133568 e-post: info@sydasien.m.se

